

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Lene Tiinas

KEELELISED VÕTTED DELEGITIMEERIVA SISUGA
POLIITILISTES MEEMIDES

Bakalaureusetöö

Juhendajad
PhD Andra Annuka-Loik ja PhD Piret Upser

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna lõputööde nõuetest, ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega, sealhulgas on järgitud teaduseetika põhimõtteid.

Lene Tiinas

Lühikokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli kaardistada, milliseid keelelisi võtteid kasutatakse eestikeelsetes poliitilistes meemides poliitiliste isikute ja institutsioonide legitiimsuse vähendamiseks. Töö keskendus delegitimeeriva sisuga meemidele, kuna internetimeemid on tänapäeva sotsiaalmeedias laialt levinud multimodaalsed suhtlusvahendid, mille kaudu väljendatakse sageli ühiskondlikke ja poliitilisi hinnanguid. Teoreetilise alusena kasutati Theo van Leeuweni legitimeerimisstrateegiate käsitlust, mille põhjal analüüsiti meemides autoriteedi vähendamist, moraalset devalveerimist, deratsionaliseerimist ja negatiivset mütopoeesi.

Uurimismaterjal koosnes 167 internetimeemist, mis koguti aastatel 2020–2025 Facebookist, Instagramist ja Redditist ning milles kujutati või mainiti Eesti poliitikuid, erakondi või valitsust. Töö peamise meetodina kasutati kvalitatiivset diskursusanalüüsi, mida täiendati kvantitatiivse lähenemisega keeleliste võtete esinemissageduse kirjeldamiseks.

Analüüsist ilmnas, et valimi meemides rakendati kõiki van Leeuweni toodud delegitimeerimisstrateegiaid, millest enim esines deautoriseerimist. Keelelisi võtteid leidis 150 meemis, mis näitab keelekasutuse rolli meemide ülesehituses. Sagedasemateks võteteks osutusid argikeele jooned ja intertekstuaalsus, lisaks kasutati strateegiateüleselt sageli sõnamängu, pilkeloosungeid, ironiat, võrdlusi ja võõrkeelt. Strateegiate lõikes ei olnud kasutatud võtetes märkimisväärseid erinevusi, mis illustreerib erinevate võtete kohandamist konteksti ja sisuga sobivaks kasutamiseks. Kokkuvõttes on keelekasutus eestikeelsetes poliitilistes meemides oluline tähendusloome vahend, mida kombineeritakse loovalt visuaalsete ja kultuuriliste viidetega poliitiliste entiteetide delegitimeerimiseks.

Võtmesõnad: internetimeemid, poliitilised meemid, keelelised võtted, delegitimeerimine, diskursusanalüüs

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Teoreetiline taust.....	8
1.1. Meem ja internetimeem	8
1.2. Internetimeemide keelekasutuse uurimisest	9
1.3. Meemid delegitimeerivate vahenditena	10
1.3.1. Meemid poliitiliste vahenditena.....	10
1.3.2. Legitimeerimine ja delegitimeerimine	10
2. Materjal ja meetod	13
2.1. Uurimismaterjal.....	13
2.2. Uurimismeetod.....	14
3. Analüüs	17
3.1. Deautoriseerivad meemid.....	17
3.1.1. Argikeel.....	18
3.1.2. Pilkeloosung.....	19
3.1.3. Intertekstuaalsus, tsitaat, uudis	20
3.1.4. Võrdlus.....	21
3.1.5. Sõnamäng.....	22
3.1.6. Viisakas pöördumine ja eesnime kasutus	23
3.1.7. Hinnanguline sõnavara.....	24
3.1.8. Võõrkeel.....	25
3.2. Demoraliseerivad meemid	26
3.2.1. Argikeel.....	27
3.2.2. Sõnamäng.....	28
3.2.3. Eesnimi	29
3.2.4. Hinnanguline sõnavara.....	30

3.2.5. Intertekstuaalsus.....	30
3.2.6. Võõrkeel.....	31
3.2.7. Deminutiivtuletis.....	32
3.3. Negatiivselt mütopoeetilised meemid	33
3.3.1. Intertekstuaalsus.....	35
3.3.2. Sõnamäng.....	36
3.4. Deratsionaliseerivad meemid	37
3.4.1. Argikeel.....	39
3.4.2. Võrdlus.....	40
3.4.3. Irooniline kriitika	41
3.4.4. Protseduurilise keelekasutuse parodeerimine	41
3.4.5. Uudis/tsitaat	42
3.5. Strateegiate segud.....	44
3.5.1. Deautoriseerivad / demoraliseerivad meemid.....	45
3.5.1.1. Võõrkeel.....	45
3.5.1.2. Intertekstuaalsus.....	46
3.5.1.3. Argikeel.....	46
3.5.1.4. Pilkeloosung.....	47
3.5.2. Deautoriseerivad / negatiivselt mütopoeetilised meemid	48
3.5.2.1. Intertekstuaalsus / kirjanduslik tüüp	48
3.5.2.2. Võõrkeel.....	49
3.6. Strateegiate võrdlus	51
Kokkuvõte.....	55
Kirjandus.....	57
Linguistic techniques in de-legitimizing Estonian-language memes. Summary	67

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on kaardistada, milliseid keelelisi võtteid kasutatakse delegitimeeriva ehk legitiimsust vähendava sisuga eestikeelsetes poliitilistes meemides. Internetimeemid on levinud viis sotsiaalmeedia platvormidel info vahetamiseks ning nende ülesehituses on lisaks pildile oluline ka neis kasutatud keel. Eestis pole aga meeme keeleteaduslikust vaatenurgast autorile teadaolevalt uuritud.

Töö keskendub poliitilistele meemidele, sest need käsitlevad laiemal ühiskonnaga seotud teemasid, millega saavad olla kursis kõik inimesed. Internetimeem on oma klassikalises olekus naljapilt. Seega on meem, millel on kujutatud Eesti poliitikut, erakonda või valitsust, tavaliselt loodud kujutatu huumori abil kritiseerimiseks või halvustamiseks ning selleks on kasutatud erinevaid keelelisi võtteid. Keelekasutus võib aga omakorda väljendada avalikkuse arvamust meemil kujutatust ning seetõttu on oluline teada, milliseid keelelisi võtteid ja mis eesmärgil meemides kasutatakse.

Töö eesmärk on kaardistada, milliseid keelelisi võtteid poliitikaga seotud isikute ja üksuste legitiimsust vähendavates meemides on kasutatud, seda Theo van Leeuweni legitimeerimisstrateegiate teooriale toetudes. Van Leeuweni järgi on peamisi legitimeerimisstrateegiaid neli: autoriseerimine, moraliseerimine, ratsionaliseerimine ja mütopoees. Negatiivseks pöörates saavad neist strateegiatest autoriteedi vähendamine, moraalne devalveerimine, deratsionaliseerimine ja negatiivne mütopoees. Et uurida, milline on Eesti poliitikute jm poliitiliste entiteetide legitiimsust vähendavate meemide keelekasutus, püstitati uurimisküsimused.

- Milliseid van Leeuweni delegitimeerimisstrateegiaid on valimi meemides kasutatud?
- Kas ja milliseid keelelisi võtteid esineb meemides, mis vähendavad kujutatud poliitilise entiteedi legitiimsust?
- Kui palju erinevaid keelelisi võtteid delegitimeerivates meemides esineb?
- Kas ja kuidas keelelised võtted strateegiati erinevad?

Uurimistöö andmeteks on internetimeemid, millel on kujutatud või mainitud mõnd Eesti poliitikut, erakonda või valitsust. Andmed on kogutud Facebooki, Instagrami ja Redditi platvormidelt ning need on aastatel 2020–2025 erinevate loojate ja lehekülgede postitatud.

Peamise meetodina on töös kasutatud kvalitatiivset diskursusanalüüsi, et lisaks keelekasutusele endale oleks võimalik võtta arvesse meemil visuaalselt kujutatut ja muud

konteksti. Kvantitatiivsete meetoditega on võimalik kokku võtta erinevate keeleliste võtete arvulist esinemist andmetes.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk tutvustab meemi ja internetimeemi olemust ning annab ülevaate nende ajaloost ja internetimeemide varasemast uurimisest nii keeleteaduses kui ka sellest väljaspool. Samuti annab esimene peatükk ülevaate internetimeemidest poliitiliste vahenditena ning Theo van Leeuweni legitimeerimisstrateegiatest. Teine peatükk kirjeldab, kust uurimismaterjal pärineb, kuidas valim moodustus ning milliste meetoditega materjali analüüsiti. Kolmas peatükk esitab ja analüüsib uurimistulemusi ning arutleb tulemuste üle.

1. Teoreetiline taust

See peatükk annab ülevaate meemi ja internetimeemi defineerimisest, internetimeemide keeleteaduslikust uurimisest ja nende kasutamisest poliitiliste vahenditena. Kirjeldatakse ka töös rakendatud van Leeuweni legitimeerimisstrateegiate olemust ja nende varasemat kasutust meemiuurimustes.

1.1. Meem ja internetimeem

Meemi mõiste võttis kasutusele Richard Dawkins raamatus „The Selfish Gene“ (1976), kus ta defineeris seda kui DNA molekulile sarnast elementi, mis kannab endas bioloogilise info asemel kultuurilisi teadmisi. Selle elemendi tähistamiseks lühendas ta vanakreeka tüve *mimeme* μίμημα 'imitatsioon', et teha selle kõla sarnasemaks tüvele 'geen'. Veel seob ta sõna tähendust ingliskeelse sõnaga *memory* 'mälu' ja prantsuskeelse sõnaga *memê* 'sarnane, sama'. Dawkins toob meemi näidetena välja rõivamoed, viisijupid, tunnuslaused jms, mille kasutus levib inimeselt inimesele, ning meemi põhilise tunnusena toob ta välja, et seda kasutavad paljud inimesed, mistõttu see võib ajas tundmatuseni muutuda. (Dawkins 1976: 192, 194) Hiljem on Dawkinsi definitsiooni kritiseeritud kui ebaselget ja täpsustust vajavat (Bouissac 2007: 2), kuid seda on ka täiendatud ja tänasesse digitaliseerunud maailma sobimiseks edasi arendatud (vt nt Milner 2016, Shifman 2014).

1990. aastatel muutus internet üha ligipääsetavamaks ning seal toimuva suhtluse käigus hakkas välja kujunema internetikontekstile spetsiifiline idee meemist (McCulloch 2019: 224–225). Internetimeeme on defineeritud kui digitaalset üksusi, millel on ühised tunnused, kuju ja/või hoiak, ning mida luuakse teadlikkusega teiste meemide olemasolust ja levitatakse, imiteeritakse ja/või muudetakse internetis (Shifman 2014: 41–42). Tänapäeval kasutatakse meemi terminit eelkõige humoorika sisuga pildimakrode (ingl *image macro*) ehk pilti ja teksti ühendavate digitaalsete üksuste tähistamiseks (Milner 2016: 17). Shifman ei pea meemideks üksikuid populaarseid pildimakroide, milles puudub imitatsiooni element (Shifman 2014: 56). Ka käesolevas uurimuses on terminit „meem“ kasutatud pildimakrodest internetimeemide kirjeldamiseks, ning konkreetsete imiteeritud elementide asemel on oluliseks peetud eelkõige teksti ja visuaali segu ja sisulisi viiteid. Poliitiliste meemide puhul on enamjaolt tegu poliitikute, nende tegude ja keelekasutuse imiteerimisega ja ning neile viitamisega, ning seda võib omakorda pidada huvitavaks päris- ja digimaailma omavaheliseks põimumiseks.

1.2. Internetimeemide keelekasutuse uurimisest

Kuigi internetimeemide uurimissuund tekkis alles paarkümmend aastat tagasi, on neid keeleteaduslikust vaatepunktist rahvusvahelisel tasandil uuritud. Näiteks on mitu huumori keelisele avaldumisele keskendunud meemiuurimust leidnud, et meemid kombineerivad omavahel tähenduse loomiseks erinevaid keelisi võtteid (nt argikeele jooni ja sõnamängu), mille kasutus on tihtipeale keelteülene (vt Bao 2016; Spilioti 2019; Vasquez & Aslan 2021; Al-Issawi jt 2024). Oma eriilmelisuse tõttu saab meeme nii teema kui ka ülesehituse põhjal paljudesse eri kategooriatesse jaotada. Sotsiolingvistika valdkonnas on uuritud meeme kui vahendeid, mis toovad välja erinevaid ühiskondlikke trende ja tavasid. Nende uurimuste järgi on meemide autorid meeme luues oma keelelistest otsustest teadlikud ning teevad neid meelega, seda siis näiteks ironiseerimise või ühiskondliku kommenteerimise eesmärgil (vt Kostadinovska-Stojchevska 2018; Holm 2021; Kilpeläinen 2021; Ayyaz jt 2023). Meemid on seega oluline osa tänapäevasest digitaalsest diskursusest ning nendest aru saamine on oluline. Selleks on aga omakorda vaja üksikasjalikult mõista nende keelekasutust ja sotsiaalseid viiteid.

Meemide keelekasutuse funktsioone on uuritud erinevates keeltes, nt inglise, saksa, hispaania, hiina, poola ja ukraina keeles (vt Nissenbaum & Shifman 2018; Boiko jt 2023). Neist võrdlustest on järeldatud, et meemid on keele- ja kultuuriüleselt globaalsed ehk globaalseid formaate kohalike tähenduste ja kontekstidega kombineerivad dünaamilised ja multimodaalsed elemendid. Meemid tugevdavad stereotüüpe, parodeerivad ning õhutavad viha siirast väljendamist, kuid positiivsete tunnete väljendamist kujutavad need sageli irooniliselt või pilkavalt (Nissenbaum & Shifman 2018: 306; Boiko jt 2023: 5). Uuritud on ka slängi kasutust meemides ning tõestatud, et neis kasutatud släng on peamiselt loodud lühendamise ning semantilise nihke teel ja slängile avaldab tihti mõju inglise keel (Lilenko 2013: 39–40). On ka järeldatud, et meemid on väga kohandatavad vahendid, mis saavad muuta keerulisi teemasid ligipääsetavateks ja humoorikateks (vt Ivan 2023: 69). Läbi intertekstuaalsete viidete peegeldavad ja kujundavad meemid jagatud tähendusi kogukondadeüleselt ja nende sees, sidudes omavahel kultuurilise toodangu ja kollektiivse väljenduse (vt Zanette 2018).

Eestikeelsete meemide uurimises on nende keelelist poolt vaadatud slängi analüüsimise eesmärgil (vt Pulk 2012) ning intertekstuaalse huumori kaardistamiseks (Laineste & Voolaid 2016). Kuna meemide ülesehituses on lisaks visuaalile oluline roll ka tekstil ning neid saab internetiavarustes luua igaüks, on need hea vahend selle uurimiseks, kuidas keelt poliitiliste entiteetide kujutamiseks mitteametlikes internetikeskkondades kasutatakse.

1.3. Meemid delegitimeerivate vahenditena

Järgnevad alapeatükid käsitlevad meeme poliitiliste vahenditena, selgitavad legitimeerimise ja delegitimeerimisega seotud mõisteid ning tutvustavad varasemaid meeme ja legitimeerimisstrateegiaid siduvaid uurimusi.

1.3.1. Meemid poliitiliste vahenditena

Meem võib lisaks meelt lahutavale humoorikale naljapildile olla oma sisult ka poliitiline ja ühiskonnakriitiline. Poliitilise sisuga meemide loomine ja jagamine on muutunud aina tavapärasemaks ning nüüdseks on see levinud ka Eestis, seda eriti valimiste-eelsel ajal (Loonde 2018: 64–65). Meemid on olulised poliitilised vahendid ka noortele, kes saavad nende kaudu sotsiaalmeedia vahendusel uudistega kursis püsida ning enda poliitilist aktiivsust üles näidata (Lepik 2021: 80–81). Kuna poliitilise sisuga meemides on oluline roll visuaalsel osal, nende prioriteet on infot edastada kiiresti, lühidalt, nüanssidesse süvenemata ning need on tihtipeale oma liialdava vormi tõttu solvavad või teravad, võib neid pidada sarnasteks poliitiliste karikatuuridega, mis on ajakirjanduses kasutusel olnud juba sadu aastaid (Allen 2025). Seega pole lühivormis poliitikute üle nalja tegemine midagi uut, kuid internetis võib seda teha igaüks, mille tulemusena on olemas palju erineva sisu, sõnumi ja keelekasutusega internetimeeme. Eestikeelseid poliitilisi meeme on uuritud näiteks semiootilisest vaatenurgast (vt Loonde 2018), kuid nende keelekasutust pole uuritud.

1.3.2. Legitimeerimine ja delegitimeerimine

Poliitiliste meemide sisu on tihtipeale neil kujutatud poliitikute või muude valitsusüksuste suhtes ründav ning nende valiidsust ja tõsiseltvõetavust vähendav. Kuidas see aga täpsemalt avaldub, on võimalik analüüsida läbi legitimeerimise teooria. Legitimeerimine on protsess, milles toimub institutsionaalsete traditsioonide selgitamine ja õigustamine läbi neile valiidsuse ja väärikuse andmise, eeldades ka vajalike väärtuste ja teadmiste olemasolu (Berger & Luckmann 1966: 111). Legitimeerimist on kirjeldatud ka kui positiivse, kasuliku, eetilise, mõistliku, vajaliku või muul viisil aktsepteeritava tunde loomist (Vaara 2014: 503). Teksti analüüsid on võimalik lisaks olukorrajeldustele, reaktsioonidele ning otstarvetele eristada ka legitimeerimist, mille eesmärk on esitada põhjendus küsimusele *miks?*, täpsemalt *miks seda teha tuleb?* ja *miks just nii?* (van Leeuwen 2007: 93). Kuigi legitimeerimine saab toimuda ka multimodaalselt, on keelekasutusel selles keskne roll (van Leeuwen 2007: 107).

Keeleteadlane Theo van Leeuwen (2007) on loonud teoreetilise raamistiku legitimeerimise keeliliseks uurimiseks avalikus ja igapäevases suhtluses. Selleks eristab ta nelja peamist legitimeerimise strateegiat, mis saavad esineda nii üksi kui ka kombineeritult. Kategooriad on järgmised (van Leeuwen 2007: 92):

- autoriseerimine (ingl *authorization*) viitab institutsioonidele, seadustele, ekspertidele või traditsioonidele;
- moraliseerimine (ingl *moralization*) viitab jagatud väärtustele ja kultuurilistele normidele;
- ratsionaliseerimine (ingl *rationalization*) kasutab autoriteedi või institutsiooni tegevuste hindamiseks andmeid ja põhjendusi;
- mütopoes (ingl *mythopoesis*) jutustab lugusid, mis raamistab kujutatu kangelase või vaenlasena.

Legitimeerimise saab kujutatu kritiseerimise eesmärgil ka negatiivseks pöörata (van Leeuwen 2007: 92). Siis saab sellest delegitimeerimine ehk autoriteedi valiidsuse vähendamine. Legitimeerimisstrateegiad muutuvad vastavalt autoriteedi vähendamiseks, moraalseks devalveerimiseks, deratsionaliseerimiseks ja negatiivse narratiivi loomiseks ehk negatiivseks mütopoesiks. Delegitimeerimisstrateegiate kasutamist meedias on uuritud eelkõige poliitikaga seotud teemadel ning on järeldatud, et delegitimeerimise läbiviimine võib küll kultuuriti erineda, kuid see toimub alati struktureeritult ja järkjärgulise protsessina ning kasutab juurdunud hinnangumustreid (vt Sikorskii jt 2025). Legitimeerimist ja delegitimeerimist omavahel võrdlevad uurimused on järeldanud, et need on ideoloogiliselt laetud ja teineteist mõjutavad protsessid, mis kujundavad reaalsust ja inimeste arvamusi ning mõjutavad moraalseid hinnanguid (Terzyan 2025, Mohamed 2026).

Van Leeuweni raamistikku on laialdaselt rakendatud kõnede ja meediatekstide analüüsimisel, kuid meemide uurimisel on seda rakendatud vähem (Rezeki jt 2026: 552). Olemasolevad uurimused on kaardistanud, kuidas meemid poliitikutest negatiivset kuvandit loovad ning nende legitiimsust vähendavad. Uurimustest ilmneb, et poliitilised meemid toimivad strateegiliste vahenditena, mis lihtsustavad ja võimendavad hinnangute väljendamist, kujutades vastaspoolt moraalselt, ratsionaalselt või institutsionaalselt ebausaldusväärseks. Ühtlasi on toonitatud, et meemid mängivad avaliku arvamuse kujundamisel aina suuremat rolli, mistõttu tuleb arvestada nende mõjuga ning püüelda nende sügavama mõistmise poole. (vt Ross & Rivers 2017, Rezeki jt 2026)

Rezeki jt (2026: 553) järgi avalduvad erinevad delegitimeerimisstrateegiad meemides järgmiselt:

- **autoriteedi vähendamine** on üks enim kasutatud delegitimeerimise strateegiaid ning toimib näiteks vastuolulisi õigusnorme kritiseerides ja poliitilist heakskiitu (ingl *political endorsement*) pilgates;
- **moraalne devalveerimine** kujutab poliitikuid üldiste jagatud väärtusmuustrite järgi moraalselt laostunudena, mis väljendub näiteks läbi viidete korrupsioonile, silmakirjalikkusele ja skandaalidele;
- **deratsionaliseerimine** kasutab empiirilisi andmeid ja põhjendusi, et (konkreetselt) poliitilise tegevuse tulemusi kritiseerida, kohati infot manipuleerides ja lihtsustades;
- **negatiivne mütopoes** jutustab tuttavaid müüte, muinasjutte ja ajaloolisi juhtumeid kasutades lugu, kus kujutatu sümboliseerib pahalast, ohtu, või ajaloolist langust.

Delegitimeerimisstrateegiad on teineteisega tihedalt seotud ning võivad esineda ka ühes meemis kombineeritult (Rezeki 2026: 554). Kuna kõigil neil strateegiatel on kujutatu valiidsuse tõstmise või langetamise näol ühine eesmärk, võivad eri strateegiate jaoks rakendatud võtted omavahel ka kattuda. Näiteks on üheks moraliseerimise vahendiks kujutatu võrdlemine millegi moraalselt hea või halvaga (Leeuwen 2007: 100), ning sarnane tegevus võib toimuda ka mütopoesis, kus jutustatavates lugudes võrreldakse kujutatut samuti kiiduväärt või hoiatava tegelase ja tulemusega (Leeuwen 2007: 106–107). Seega sõltub täpsem määratlus tihti kontekstist ja nüanssidest, mis analüüsi käigus ilmnevad.

2. Materjal ja meetod

Järgnevad alapeatükid kirjeldavad töös uuritud materjali, selle kogumist ja analüüsimeetodit.

2.1. Uurimismaterjal

Analüüsitavaks materjaliks on sotsiaalmeedia platvormidelt Facebook, Instagram ja Reddit kogutud internetimeemid. Valimi piiramiseks valiti meemide postitamise ajaraamiks aastad 2020–2025. Sellesse ajavahemikku on jäänud mitmeid poliitika ja poliitikutega seotud sündmusi (näiteks pandeemia ja erinevad valimised), mis on paljusid analüüsitavaid meeme inspireerinud.

Käesolevas töös kvalifitseerub meem poliitiliseks siis, kui see kujutab või mainib Eesti poliitikut, erakonda või valitsust. Poliitikute hulka on arvatud nii ministrid, president, endised poliitikud kui ka kohalike omavalitsuste poliitikud. Valimisse jäid ka meemid, kus on mainitud valimisi, sest need on otseselt poliitika ja poliitikutega seotud. Delegitimeerivaks meemiks kvalifitseerumiseks peab see andma löögi kujutatu autoriteedi, moraalsuse või otsuste ratsionaalsuse pihta või võrdlema teda negatiivses võtmes ajaloolise/fiktsionaalse suurkujuga. Seetõttu ei kaasatud valimisse meeme, mis kujutavad poliitikuid positiivselt, kuid analüüsitud sotsiaalmeediaplattformidel ja -kanalites selliseid meeme ei esinenudki.

Kokkuvõttes peab valitud meem:

- olema postitatud aastatel 2020–2025;
- kujutama või mainima Eesti poliitikut, erakonda või valitsust negatiivses valguses.

Nende kriteeriumite järgi osutus valituks 167 meemi, millest 92 pärineb Facebookist, 62 Instagramist ja 11 Redditiist. Facebooki ja Instagrami meemid pärinevad eelkõige lehekülgedelt, mis keskenduvad poliitiliste meemide postitamisele. Selliste lehekülgede puhul ei saa kindlalt teada, kas tegemist on lehe haldaja loodud meemidega või on need mõnelt muult lehelt või platvormilt leitud ja uuesti postitatud. Mõned meemid on pärit meemilehtede postituste kommentaariumist, kuhu on need üles laadinud tuvastatavad inimesed, või on need postitatud üksikisiku kontole. See viitab sellele, et konto omanik on meemi ise loonud, kuid kõige kindlam on see siis, kui postitaja seob meemi otseselt endaga. Parim näide sellest on käesoleva töö valimis Facebooki kasutaja Tiit Säask, kes on iga meemi serva kirjutanud oma nime. Redditiis eraldiseisvat poliitiliste meemide alafoorumit ei ole, mistõttu on sealt kogutud meemid leitud kahest Eesti alafoorumist, kuhu postitatakse ka poliitilise sisuga meeme, kuid kõiksugu muude postituste rohkuse tõttu oli sealt neid keerulisem leida.

Tabel 1. Valimi meemide jagunemine platvormi, lehekülje/konto/alafoorumi ja arvude kaupa.

Platvorm	Konto/lehekülje/alafoorum	Arv
Facebook	Poliitilised meemid	48
	Ebatolerantsed meemid	15
	Tiit Säask	15
	Poliitilised meemid (kommentaarium)	11
	Eesti meemid/Estonian memes	3
	Ebatolerantsed meemid (kommentaarium)	1
	Poliitilised meemid (saadetud fänni poolt)	1
Instagram	poliitika_meemid	40
	rahvatervise_meemid	5
	auklik	5
	varbakiiks	4
	igamidanes	4
	joblinruhkental	4
Reddit	memeesti	9
	eesti	2

Tabelist 1 on näha, millistelt lehekülgedelt või kontodelt töö valimi meemid täpsemalt pärinevad. Redditi puhul on tabelisse märgitud kontode asemel alafoorum, kuhu erinevad kontod on postitanud. Iga meemi on seal postitanud kas eraldi konto või on konto info eemaldatud, seega ei pidanud autor vajalikuks iga kasutajanime eraldi kirja panemist.

2.2. Uurimismeetod

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset diskursusanalüüsi, mis võimaldab uurida teksti funktsioone kontekstis (van Dijk 2005: 236). Lisaks keelekasutusele on meemi analüüsides oluline võtta arvesse, mida või keda on sellel visuaalselt kujutatud, millisele sündmusele see viitab ning millist sõnumit meemi autor publikule saata soovib, mistõttu on

kvalitatiivne analüüs täpsem. Kvantitatiivsete andmetega (nt mitmes meemis esineb erinevaid keelelisi vahendeid esineb) saab küll tulemusi illustreerida, kuid nendeni jõudmiseks on vaja nüanssidega arvestavat uurimismeetodit.

Analüüs tehti Exceli tabelis, kuhu internetist kogutud valim koos metaandmetega talletati. Esmalt analüüsiti, kas ja milline neljast van Leeuweni (2007) eristatud delegitimeerimisstrateegiast meemis esineb. Seejärel märgiti vastav strateegia tabelisse, kasutades selleks lühendeid *aut*, *mor*, *rats* ja *mit*.

- Deautoriseerivaks (*aut*) määrati meem siis, kui selle põhieesmärgiks oli kujutatud poliitiku, erakonna või valitsuse autoriteedi ja tõsiseltvõetavuse vähendamine.
- Demoraliseerivaks (*mor*) määrati meem siis, kui see kritiseeris kujutatu isiklike moraalseid valikuid, viidates sealjuures sisuliselt truudusetusele, pedofiiliale vms.
- Deratsionaliseerivaks (*rats*) määrati meem siis, kui see kritiseeris kujutatu konkreetset poliitilist tegevust ja otsuseid.
- Negatiivselt mütopoeetiliseks (*mit*) määrati meem siis, kui selles võrreldi kujutatut negatiivses valguses ajalooliste või fiktsionaalsete (tüüp)tegelastega, eesmärgiga seeläbi hoiatavat lugu jutustada.

Meemi sisust tulenevalt võis olla kujutatu delegitimeerimiseks kasutatud ka mitut strateegiat korraga. Seetõttu ei jaotunud kõik meemid täpselt olemasolevate strateegiatega alla ning tekkisid nii-öelda segustrateegiad, mille puhul oli meemil kujutatud või mainitud poliitiku delegitimeerimiseks kasutatud mitut strateegiat korraga. Segustrateegiatesse jaotunud meeme analüüsiti eraldi.

Seejärel analüüsiti, milliseid keelelisi võtteid meemis esines. Keeleline võte on teadlikult kasutatud keeleline element, mille abil antakse edasi tähendust, ilmestatakse teksti ja muudetakse seda mõjuvamaks (vt ka Kuusik 2025; Kase 2017). Keeleliste võtete kaardistamisel rakendati eeskujuna varasemate uurimuste analüüsi (vt Rezeki 2026; Ross 2016). Otsiti eelkõige selliseid keelelisi võtteid nagu sõnamäng, intertekstuaalsus, släng, suuline keel, vandesõnad ja võõrkeelsed väljendid, kuid ilmnis ka pragmaatilisemaid võtteid nagu iroonia ja hoiakuline keelekasutus. Ühes meemis võis esineda ka mitu erinevat keelelist võtet korraga ning sellisel juhul liigitusid need analüüsis ka mitmesse kategooriasse, mistõttu võib üht keelelist võtet kirjeldavas näites esineda ka teisi võtteid.

Valimis esines ka meeme, kus delegitimeerimiseks ei kasutatud keelelisi võtteid, nende asemel olid meemis kasutatud väited ja pildivalikut. Selliseid meeme, kus eraldi rakendatud keelelisi võtmed polnud võimalik eristada, oli 17. Analüüsitava keelekasutusega meeme jäi

seega valimisse lõpuks 150. Lisaks kasutatud delegitimeerimisstrateegia(te)le ja keelelisele võttele või võtetele märgiti Exceli tabelisse eraldi ka meemi tekst, postitamise kuupäev, postitanud konto/lehekülg ja sotsiaalmeedia platvorm (vt joonis 1).

meem	delegit strat	võte	tekst	kuupäev	konto/lk	platvorm
	aut	sõnamäng	Eesti vihakõnelejad 2020	12.12.2020	ebatolerantsed meemid	facebook

Joonis 1. Ühe meemi analüüs Exceli tabelis.

3. Analüüs

Analüüsipeatükk on jaotatud strateegiate järgi alapeatükkideks ning neis on omakorda eraldi punktidenäiteid keelelistest võtetest, mida vastavate strateegiate puhul on kasutatud. Näited on toodud võtetest, mille kasutust esines vastava strateegia puhul vähemalt kahes meemis. Enim esines deautoriseerivaid meeme (67), teisel kohal demoraliseerivad (47), ning vähem negatiivselt mütopoeetilisi (17) ja deratsionaliseerivaid (15). Mitme strateegia segu esines 21 meemis.

3.1. Deautoriseerivad meemid

Legitimeerimisstrateegiana kasutab autoriseerimine viiteid traditsioonidele, konformismile ja/või kellegi või millegi staatusele, kogemusele või teadmistele, rõhutamaks, et kõnealune „teab, millest ta räägib“, või et „nii on alati olnud“ (van Leeuwen 2007: 94). Deautoriseerimisel autoriteeti ning tema tõsiseltvõetavust aga vähendatakse. Käesolevas töös liigitusid deautoriseerivaks sellised meemid, mis kritiseerisid sisuliselt Eesti poliitikute ja valitsusüksuste pädevust oma ametikohal ning vähendasid kujutatud staatust.

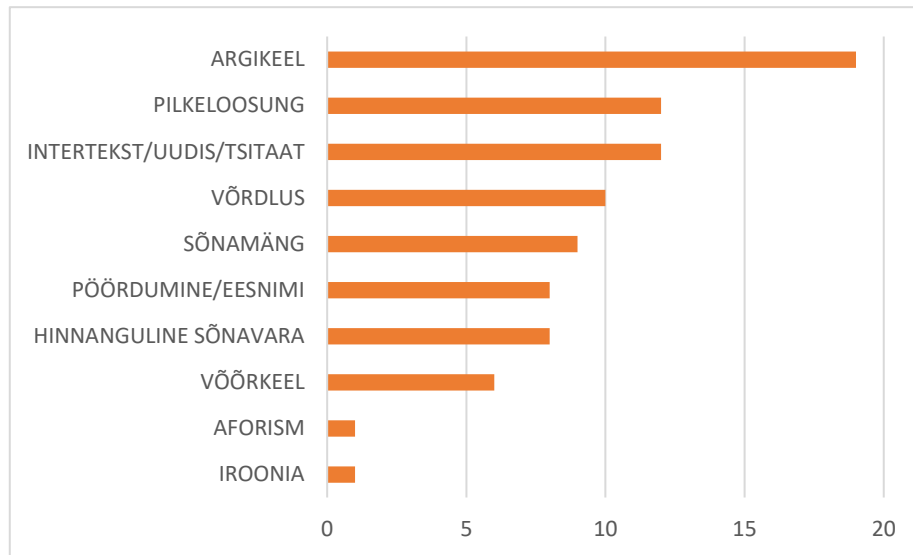
Käesoleva töö valimis liigitus deautoriseerivate meemide alla 67 meemi, millest 62 sisaldasid keelelisi võtteid ja 5 mitte. Näites 1 on esitatud deautoriseeriv meem, milles ei ole kasutatud keelelisi võtteid.

Näide 1. Deautoriseerimine ilma keeleliste võteteta (07.12.2021. Poliitilised Meemid, Facebook)

Selles meemis on kujutatud poliitik Martin Repinskit, kelle kohta ilmnes 2021. aastal, et lisaks Riigikogu liikmeks olemisele tegeles ta tol ajal ka Bolti takso juhtimisega (Randlaid 2021). Poliitikuametit võib tema suurema mõjuvõimu tõttu pidada taksojuhi omast prestiižsemaks ning viidates poliitiku madalama staatusega kõrvaltöole on tema tõsiseltvõetavust vähendatud, kuid eraldi keelelisi võtteid selles meemis kasutatud ei ole.

62 deautoriseerivas meemis, milles kasutati keelelisi võtteid, esines enim argikeele joonte kasutust (19 korral). Rohkelt kasutati ka pilkeloosungit või pilketiitlit, intertekstuaalsust (mõlemat 12) ja võrdlust (10). Esines ka sõnamängu (9), kujutatu poole pöördumist ja hinnangulist sõnavara (mõlemat 8). Vähem esines võõrkeele kasutust (6) ning vähim aforismi ja iroonia kasutust (mõlemat 1) (vt joonis 2).

Joonis 2. Keelelised võtted ja nende sagedus deautoriseerivates meemides.

3.1.1. Argikeel

Deautoriseerivatest meemidest esines argikeelt 19 meemis. Selle alla liigitus nii kõnekeele, netikeele kui ka vandesõnade kasutus ning need võisid esineda ka ühes meemis koos. Kõnekeele joonte hulgas oli nii lühendatud sõnu (nt *õlli* 'õlut') kui üldiselt kõnekeeles levinumaid väljendeid (nt *paps* 'isa', *tina panema* 'alkoholi tarbima'). Netikeele joontena esines näiteks *ü* asendamist *y*-ga (*nyyd*) ja netikeelele omast lühendit *tra*, mis on ühtlasi tugevat emotsiooni väljendav vandesõna (Anton 2022: 43). Kuna argikeele kasutus on levinum just mitteametlikes olukordades, saab seda rakendada ametlike institutsioonide ja autoriteedi tõsiseltvõetavuse vähendamiseks. Näites 2 on deautoriseerimise võimendamiseks kasutatud kaht kõnekeele joont.

Näide 2. Deautoriseerimine, argikeel (08.03.2023. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näitel 2 on kujutatud nelja erakonna Eesti 200 poliitikut, kelleks on Margus Tsahkna, Kristina Kallas, Lauri Hussar ja Marek Reinaas. Meemiga on väljendatud hinnangut, et kujutatud poliitikud ei tea, mida nad oma ametikohtadel teevad või mida neil teha tuleb. Kuna nad kõik esindavad erakonda Eesti 200, mis oli meemi postitamise ajal just esimest korda Riigikokku saanud, on see ka löök erakonna ebapädevuse pihta. Kujutatud poliitikute suhtumise võimendamiseks on neile omistatud lauset ilmestatud kõnekeelsete sõnadega *davai* ja *kutid*. Sõnaga *kutt* tähistatakse tavaliselt tuttavat noormeest ning *davai* on vene keelest tulnud tegevusele õhutav väljend (Sõnaveeb 2026a, b). Nende sõnade kasutusega on kujutatud poliitikutid toodud kõrgemalt ametikohalt alla tavainimese tasandile ning võrreldud isegi noorte poistega, kelle kasutuses selliseid sõnu rohkem kuulma on harjutud. Seeläbi on veelgi toonitatud teksti sisulist hinnangut, et poliitikud ei sobi oma ametikohale ega saa oma tööga hakkama.

3.1.2. Pilkeloosung

Loosung on lühike ja lööva sõnastusega, tihti ühiskondliku või poliitilise sisuga juhtmõte või üleskutse (Sõnaveeb 2026c). Pilkeloosungeid kasutavates meemides esinesid poliitilised loosungid kas muudetuna või uue, väljamõeldud loosungiga asendatuna. Pilkeloosungi kasutust esines 10 deautoriseerivas meemis ning 2 kasutati ka pilketiitlit, milles poliitilise sisuga pealkirja oli moonutatud koomiliseks või pilkavaks. Sisuliselt kritiseerivad valimiskampaaniate pilkeloosungid omaenda tähendusetust. Ka valimi meemides esinenud pilkeloosungite sisu on kas liialdav või vastupidi midagi suures pildis tähendusetut lubav. Näide 3 illustreerib pilkeloosungi kasutust ebavajaliku kampaanialubaduse ja seeläbi poliitikute hoiaku kujutamise kaudu.

Näide 3. Deautoriseerimine, pilkeloosung (13.10.2025. @auklik, Instagram)

2025. aasta KOV valimistel kandideerinud Reformierakonna loosungiks oli „Parema Eesti eest!“, kuid selles kasutati ka erinevate linnade ja linnaosade nimesid, nagu on näha käesolevas meemis. Näites 3 on algele valimisplakati loosungile lisatud veel üks loosung, mille sisuks on vaestele tasuta „Rahamaa“ seisupileti andmine. „Rahamaa“ on menukas Draamateatri suvelavastus, mille 2025. aasta piletid müüdi välja juba 2024. aasta lõpus ning paljud soovijad jäid piletist ilma (ERR 2024). Näite 3 puhul on asendatud Põhja-Tallinnaga seotud lubadus millegagi, mis on küll sisult aktuaalne, kuid poliitilise tegevusena ebavajalik. Kujutatud poliitikute ja erakonna hoiakut valijate suhtes on hinnatud negatiivseks, ning selle väljendamiseks on kasutatud valijaid sildistavat sõna *vaesed* ning sõna *seisupilet*, millega on viidatud sellele, et vaesematel valijatel pole õigust istekohtadele, mida enamjaolt teatrietendustel pakutakse. Nende sõnade läbi on veelkord toonitatud hinnangut, et poliitikut ei mõista piisavalt tavainimeste soove ega vajadusi, kuid püüavad kasutada lubadustega potentsiaalsetele valijatele meele järgi olla. Pilkeloosungi kasutusega on seega poliitikut, nende erakonda ja valimislubadusi tõsiseltvõetamatuna kujutatud ning seeläbi nende autoriteetsust rünnatud.

3.1.3. Intertekstuaalsus, tsitaat, uudis

Deautoriseerivates meemides esines intertekstuaalset meediale viitamist 6 korral ning nii poliitiku tsitaadi kui ka uudise kasutust esines 2 meemis. Intertekstuaalsete meemide puhul viidati eelkõige popkultuurile, poliitikute öeldud tsitaate võeti nt telesaadetest või kõnedest ja pandi uude konteksti. Uudise kasutuse puhul lisati uudise pealkirjale juurde kommenteeriv tekst. Näites 4 on välja toodud Eesti popkultuurile viitava intertekstuaalsuse kasutus.

Näide 4. Deautoriseerimine, intertekstuaalsus (29.01.2024. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näitel 4 on kujutatud poliitikud Jüri Ratas ja Urmas Reinsalu. Meem pärineb 2024. aasta algusest, mil Jüri Ratas lahkus Keskerakonnast, kus ta oli olnud liige aastast 2000, ning liitus erakonnaga Isamaa, mille esimees on Urmas Reinsalu (ERR Arhiiv 2024). Keskerakond ja Isamaa olid sel ajal Eesti Riigikogu opositsioonis, mistõttu need tegid omavahel koostööd, kritiseerides koalitsiooni poliitikat (Raiste 2023). Meemil on pilti kommenteeritud tsitaadiga *kohe näha, et vanad sõbrad*, mis on pärit eestlaste seas tuntud filmist „Viimne reliikvia“. Filmis on tsitaadil irooniline tähendus, sest sellega on kommenteeritud olukorda, kus üks tegelane pussitab teist ja lükkab ta mäest alla. Meemis on seda tsitaati kasutatud, kommenteerimaks olukorda, kus Jüri Ratas lahkus oma erakonnast ning liitus teise erakonnaga, mida juhib tema pikaajaline poliitiline rivaal ja ühtlasi partner, vähendades seeläbi Ratase tõsiseltvõetavust oma erakonnale truu poliitikuna.

3.1.4. Võrdlus

Võrdlust kasutati 10 autoriteeti vähendavas meemis ning selle eesmärgiks oli kas võrrelda mingit poliitikaga seotud sündmust selle tagajärjega (5 meemis) kasutades selleks lausekonstruktsiooni *kui...aga* (nt *kui panid terve öö tina aga nüüd on vaja dalai-laamaga kohtuda*) või võrrelda üht poliitikaga seotud tegevust kas teise tegevuse või millegi muuga (4). 1 korral esines ka intertekstuaalne võrdlus. Näites 5 on võrdlusega kritiseeritud ühe kandidaadi tõsiseltvõetavust.

Kui Eesti kultuur, kombed ja emakeel on su kirg:

Näide 5. Deautoriseerimine, võrdlus (19.10.2025. @igamidanes, Instagram)

Sisuliselt on näitel 5 kommenteeritud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ridades kohalikku omavalitsusse kandideerinud inimese postituses esinenud õigekirjaviga. Ta oli enda postituses kasutanud sõna *valimisdebat*, kuid kirjutanud selle valesti kui *valimisdepatt*. Kuna EKRE üks põhilistest seisukohtadest on eesti keele ja kultuuri hoidmine (EKRE kodulehekülg) ja eesti keeles on korrektne keelekasutus prestiižne (Algvere 2025), on meemi autor võrrelnud omavahel kandideerinud isiku eesti keele õigekirja ja EKRE liikmetele omistatud väärtusi, lisades iroonilise *kui*-algulise kommentaari ning väljendades hinnangut, et kõnealuse erakonna ridades kandideerijad ei pruugi enda erakonna põhilistest seisukohtadest kinni pidadagi, mis vähendab omakorda nende tõsiseltvõetavust.

3.1.5. Sõnamäng

Sõnamängu ehk sõnade tähenduste ootamatutel seostel põhineva vaimuka väljenduse (Sõnaveeb 2026f) kasutus esines valimi deautoriseerivates meemides 9 korral. Neist 9 meemist 6 puhul oli tegemist poliitiku nime üle nalja heitmisega, ülejäänud 3 korral kasutati sõnamängu kas pilketiitlis muu sõnavaraga seoses. Näide 6 demonstreerib poliitiku nime kasutust sõnamängus.

Näide 6. Deautoriseerimine, sõnamäng (21.07.2025. Poliitilised Meemid, Facebook)

2025. aasta juulis esitati Tallinna toonasele abilinnapeale Pärtel-Peeter Perele umbusaldusavaldus, mille tulemusena ta Tallinna linnavalitsusest lahkus (ERR 2025). Meemis kommenteeritakse olukorda, kombineerides omavahel Pärtel-Peeter Pere perekonnanime tähenduse ning sõna *peresõbralik*. Muidu tähendab *peresõbralik* midagi lastega peredele sobivat (Sõnaveeb 2026d), kuid meemi autor on sellega tähistanud Tallinna (linnavalitsuse) negatiivset meelestatust poliitik Pere suhtes, vähendades seeläbi Pere tõsiseltvõetavust poliitikuna.

3.1.6. Viisakas pöördumine ja eesnime kasutus

Deautoriseerivates meemides pöördui otse poliitiku poole 9 korral, neist 6 oli kasutatud eesnime ning 3 viisakusvormi (nt *lugupeetud*, *austatud*). Näites 7 on esindatud nii viisakas pöördumine kui eesnime kasutus.

Näide 7. Deautoriseerimine, viisakas pöördumine ja eesnimi (19.10.2022. @poliitika_meemid, Instagram)

Näitel 7 on kujutatud Eesti endine peaminister Kaja Kallas ja kaitseväelane Veiko-Vello Palm. Sisuliselt on meemil kujutatud nende mõlema hoiakut nende inimeste suhtes, kes Kallase tegevusse ja poliitikasse positiivselt suhtuvad. Meemi autor on sellel kujutatuid negatiivset hinnanud ning keeleliste võtetena rakendanud nii eesnime kui ka viisakusvormi. Familiaarsusega ja sarkastilise viisakusega on võimalik väljendada austuse puudumist kujutatu suhtes (Culpeper 2011: 24–25), mistõttu vähendab avalikes tekstides ja suhtluses kellegi poole pöördumisel või kellestki rääkides täisnime ja tiitli asemel ainult eesnime kasutamine kõnealuse autoriteeti ja staatust ning toob ta eksperdi tasemelt allapoole. Poliitikute omavahelisi isiklikumaid argivestlusi kujutades ei peaks seega eesnime kasutust otseselt deautoriseerimiseks pidama, kuid nende dialoogide kujutamine on juba isenesest autoriteeti

vähendav, sest tavainimesed pole harjunud nägema ega kuulma poliitiku argises kontekstis. On hinnatud, et eestlaste jaoks tundub liigne viisakus sarkastiline (Vogelberg 2007) ning seetõttu annab viisakusvormi *kallis* kasutus sõnumile iroonilise, kergelt alandava ja seksistliku alatooniga, mis eesnimelise kasutusega kombineeritult vähendab kujutatu tõsiseltvõetavust ja autoriteeti.

3.1.7. Hinnanguline sõnavara

Hinnangulise sõnavara esinemise juhtude alla liigitus 8 meemi, kus oli kasutatud kas hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *hull, loll*) või konkreetseid sõnu, mis koos meemi sisu ja kontekstiga väljendasid negatiivset hinnangut poliitiku tegevusele. Näites 8 on hinnangulist sõnavara kasutatud, et kritiseerida poliitilise partei tegevust.

KUI SU PARTEI ON NII MÖTTETU

Noorsotsid lähevad omavahel kohtusse. Partei viisaka juhivahetuse taustal toimub inetu sisesõda (117)

ET UUDISTEKÜNNISE ÜLETAMISEKS KAEBAD END KOHTUSSE

Näide 8. Deautoriseerimine, hinnanguline sõnavara (07.02.2022. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näites 8 on viidatud uudisele, mis kajastab MTÜ Noored Sotsiaaldemokraadid sisemisi konflikte uue juhatuse valimisel, mille lahendamine jõudis lõpuks kohtusse (Kelomees 2022). Lisaks uudisele viitab meem tuntud ingliskeelsele tsitaadile *I'm Gonna Do What's Called A Pro Gamer Move* (Know Your Meme 2021), mis viitab küsitlervale tegevusele. Meemi sisu on tõlgitud otse eesti keelde ning autor on uudisele ja tsitaadile lisanud ka omapoolse kommentaari, milles on kasutatud hinnanguliselt laetud omadussõna *mõttetu*. Uudise, meemides levinud tsitaadi ja hinnangulise sõnavara kombineerimisega kritiseerib meemi autor Sotsiaaldemokraatide noorteorganisatsiooni tegevust, hinnates selle arusaamatuks ja kasutuks, vähendades seeläbi mainitu autoriteetsust.

3.1.8. Võõrkeel

Võõrkeele kasutus esines deautoriseerivates meemides 6 korral, neist 4 korral oli tegemist ingliskeelse ja 2 korral venekeelse sõna või fraasiga. 2 korral olid võõrkeelsed sõnad ühtlasi vandesõnad. Lisaks vandumisele esines võõrkeele kasutust ka internetikultuuris kinnistunud sõnade kasutamisel (nt *starter pack*, *match*). Näide 9 illustreerib võõrkeele, vandesõna ja võrdleva sõnamängu kombineerimise läbi deautoriseerimist.

Näide 9. Deautoriseerimine, võõrkeel (22.11.2024. Poliitilised Meemid, Facebook)

Sisuliselt viitab meem endisele Riigikogu liikmele ja praegusele Narva linnavolikogu esimehele Mihhail Stalnuhhinile, kes arvati 2022. aastal peale Eesti riigile ja valitsusele suunatud sobimatute kommentaaride tegemist Keskerakonnast välja (ERR 2022). Visuaalselt on meemis kasutatud *drakeposting* meemiformaati. Selle eesmärk on kõrvutada omavahel kahte varianti, millest üks on meemi autorile ja publikule eeldatavalt ebameeldiv ja teine meeldiv (Know Your Meme 2024a). Ebameeldivaks variandiks on seatud Mihhail Stalnuhhini perekonnanime korrektselt kirjutatud variant. Meeldiva variandina on aga kujutatud *Stalnahhui*, milles esineb õige nimevormiga sarnase kõla tõttu sõnamängulisus ning nime algusele *Stal-* on lisatud venekeelne vandesõna *nahhui*. Kuna selle sõnaga saab ebaviisakalt kirjeldada millegi ära viskamist/minemist/kadumist (EESS 1991), saab ka seda sõnamänguks pidada, sest meem kommenteerib Stalnuhhini Keskerakonnast välja arvamist. Venekeelseid vandesõnu kasutatakse eesti argikeeles palju (Rudi 2026), kuid lisaks võib see käesolevas meemis viidata ka Stalnuhhini venemeelsusele ja vene keele kasutusele. Näites 9 on seega võõrkeelse vandesõnaga kommenteerides vähendatud kõnealuse poliitiku autoriteeti.

Siinses töös analüüsitud autoriteeti vähendavates meemides on rakendatud 10 erinevat keelelist võtet, millega on poliitikute ja erakondade autoriteeti vähendatud või sellele kaasa aidatud. Enim on kasutatud argikeele jooni, kuid arvukalt rakendati ka pilkeloosungit või pilketiitlit, millega parodeeriti julgeid lubadusi andvaid kampaanialoosungeid. Veel kasutati eesnimega pöördumist ja iroonilist viisakat pöördumist, millega on samuti kujutatud staatust vähendatud ja pilgatud. Poliitikute tõsiseltvõetavuse kommenteerimiseks nende ametikohal esines ka intertekstuaalsust, võrdlust ja hoiaku kujutamist, võimaluse korral ka sõnamängu. Vähem esines hinnangulise sõnavara ja võõrkeele kasutust. Tihti esines ühes meemis ka mitu võtet koos, mis illustreerib meemiloojate keelekasutuse mitmekesisust ja keeleliste võtete (ala)teadlikku kombineerimist meemi sisuga.

3.2. Demoraliseerivad meemid

Moraliseerimisel viidatakse jagatud kultuurilistele normidele ja väärtustele, mis läbi hinnatakse kõnealuse kujutatud isiklikke väärtusi positiivseks või negatiivseks. Moraalse devalveerimise ehk demoraliseerimise puhul rõhutatakse ja kritiseeritakse aga kujutatud kõrvalekallet üldsuse poolt aktsepteeritud väärtustest. (Rezeki 2026: 553) Siinses töös liigitusid moraalsust vähendavateks meemideks need, mis kritiseerisid Eesti poliitikute isiklike moraalseid tõekspidamisi ja väärtusi.

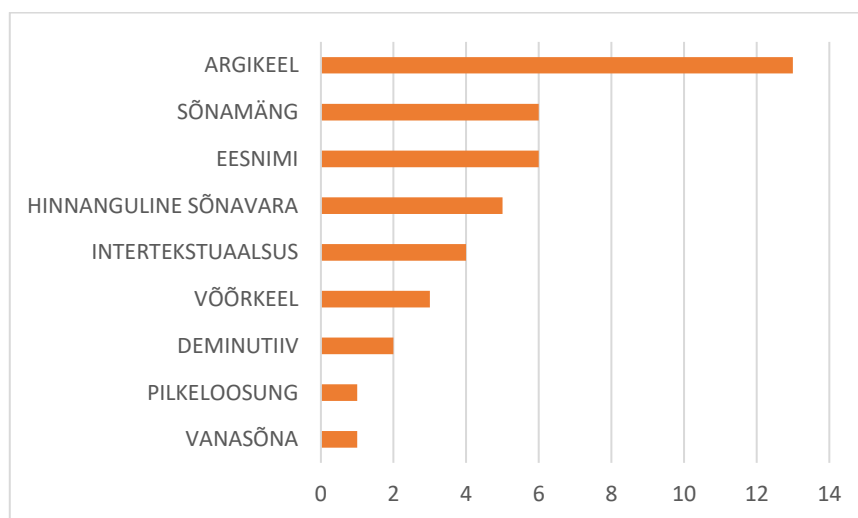
Käesoleva töö valimis liigitus deautoriseerivate meemide alla 47 meemi, millest 40 sisaldasid keelelisi võtteid ja 7 mitte. Näide 10 on moraalsust vähendav meem, milles keelelisi võtteid ei esine.

Näide 10. Demoraliseerimine ilma keeleliste võteteta (13.04.2023. u/KP6fanclub, Reddit)

Käesoleval meemil on kujutatud Jüri Ratast, kes oli 2023. aastal Keskerakonna esimees. Sel aastal toimunud riigieelarve kokkukohi teemalises arutelus oli Keskerakonna seisukohast maksude tõstmine vajalik, ning seda seisukohta tabas kriitika nii poliitikutelt kui rahvalt (Otsmaa 2023). Meemi postitamise aja tõttu on selles eeldatavasti kommenteeritud riigieelarve arutelu juhtumit ning väljendatud hinnangut, et poliitikuid küll koguvad maksumaksjatelt makse, kuid ei tee nendega riigi ja rahva hüvanguks piisavalt. Meemi tekstis kasutatud asesõnaga *me* tuuakse veelgi välja, et kriitika all pole kõigest meemil visuaalselt kujutatud Ratas, vaid ka tema erakond Keskerakond ja poliitiline süsteem üldiselt. Eraldi analüüsitavaid keelelisi võtteid meemis aga ei eristu.

Keelelisi võtteid oli kasutatud 40 demoraliseerivas meemis. Enim esines neis argikeele kasutust (13 korral), kuid esines ka sõnamängu, eesnime (mõlemat 6), hinnangulise sõnavara (5), intertekstuaalsuse (4), võõrkeele (3) ja deminutiivi kasutust (2). Vähim ehk 1 korral kasutati pilkeloosungit ja vanasõna. (vt joonis 3) Demoraliseerivateks meemideks jaotunud meemid viitasid üksikisiku tasandil peamiselt korruptsioonile, muule ebaseaduslikule tegevusele (sh varastamine, valimispettus, narkootikumid, vägivald ja pedofiilia) ja truudusetusele paarisuhtes.

Joonis 3. Keelelised võtted ja nende sagedus demoraliseerivates meemides.

3.2.1. Argikeel

Argikeele kasutust esines 13 demoraliseerivas meemis. Näide 11 vähendab kahe argikeele joone, sisu ja visuaali toel kujutatud poliitiku moraalsust.

Näide 11. Demoraliseerimine, argikeel (23.09.2023. Poliitilised Meemid, Facebooki kommentaarium)

Sisuliselt on näites 11 juttu Eesti endisest peaministrilt Taavi Rõivasest, kelle eraelus on toimunud mitmeid skandaale, mis on seotud joobes oleku, pidudel ebasobiva käitumise ning oma tollase abikaasa petmisega (ERR 2017). Meemil on kujutatud Rõivast, kes hävitab oma sobimatu käitumisega naise lootused skandaalivabast pere- ja avalikust elust, mis omakorda annab poliitiku moraalsele valikutele negatiivse hinnangu. Sõnumi võimendamiseks on kasutatud argikeelset sõna *tongis* ehk purjus (Sõnaveeb 2026e) ning fraasi *normiks tõmbama*, milles on lühendatud sõna *normaalne* ning mis tähistab aktsepteeritavalt käituma hakkamist. Kuna argikeelt kasutatakse vabamas suhtluses, aga poliitikuid ollakse harjunud nägema just ametlikes olukordades, on argikeelt kasutades võimalik rõhutada seda, et ka poliitikud on tavalised inimesed ning teevad tavainimestele omaseid vigu. Eestis on aga sügavalt juurdunud standardkeele ideoloogia, mistõttu on standardkeele normidel ja reeglitel kõrge staatus ning seda peetakse väärtuslikuks ja „parimaks keeleks“ (Algvere 2025). Argikeele ehk madalama staatusega keele jooni kasutades saab seega kujutatu staatust vähendada ning väljendada ebaprofessionaalsust. Ka näites 11 on argikeele jooni poliitiku kritiseerimiseks sel moel kasutatud.

3.2.2. Sõnamäng

Sõnamäng ilmnes demoraliseerivates meemides 6 korral. Neist 5 viitasid sisuliselt Mailis Repsi kohvimasina skandaalile (vt näide 12) ning 1 Tallinna linnavalitsuse kriminaalmenetlusele.

Näide 12. Demoraliseerimine, sõnamäng (23.02.2021. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näites 12 esineb mitmetasandiline sõnamäng, mida on kujutatud Jüri Ratase ja Mailis Repsi vahelise dialoogina. 2021. aastal sai endine haridusminister Mailis Reps kahtlustuse omastamises ehk ministeeriumile mõeldud vara ja finantsi kasutamises, sealhulgas ministeeriumi jaoks soetatud Jura kohvimasina koju viimises (ERR 2021). See juhtum inspireeris internetikasutajaid meemiloocele ning ilmnis mitmeid meeme, kus esinesid koos Mailis Reps ja midagi kohviga seonduvat või sõna *jura*, mis tähendab mõttetut juttu või tegu (Sõnaveeb 2026g). Näites 12 alustab Jüri Ratas keelelise küsimusega, et kas õige on *kohv* või *kohvi*, mille loob esimese seose kohvimasina skandaaliga. Mailis Repsi vastuseks on kujutatud „Jüri, ära jura!“, millega on viidatud ärandatud kohvimasina firma nime ning Jüri Ratase eesnime sarnasele kõlale, mis lisab meemile veelgi huumorit ja sõnamängulisust. Läbi sõnamänguliste viidete Repsi skandaalile on selles meemis seega tema moraalsust vähendatud.

3.2.3. Eesnimi

Eesnime kasutus esines 6 demoraliseerivas meemis ning see oli kasutusel nii poliitikute omavahelise kahekõne kujutamiseks kui ka neile viitamiseks, nagu on näha näites 13.

Näide 13. Demoraliseerimine, eesnimi (24.10.2022. @poliitika_meemid, Instagram)

Näites 13 on keeleliste võtetena esindatud nii võõrkeelne sõna *date* 'kohting' kui ka eesnimikasutus. Sisuliselt kujutab meem ette lugu, kus Kaja Kallas läheb kohtingule, kuid leiab tee pealt endale uue mehe (Instagrami platvormil oli meemi allkirjas välja toodud, et *nahk* tähendab selles olukorras *meest*) ning peab vana kõrvaldama, viidates vägivaldsele ning seega ebaseaduslikule otsusele ja tegevusele. Käesolevas meemis on eesnime kasutusega näidatud austuse puudumist (vrd näide 7) ning vähendatud Kaja Kallase staatust võimukast poliitikust tavainimesega võrdsemale tasandile. Eemaldades autoriteeti kandva tiitli ja ka perekonnanime, on täiendatud sisulist hinnangut, et ka tavainimesena on poliitiku otsused moraalselt küsitavad.

3.2.4. Hinnanguline sõnavara

Hinnangut väljendavat sõnavara esines 5 demoraliseerivas meemis. Neist 3 kasutasid varianti fraasist *rahva tagant varastama*, üks sisaldas metafoori *põhja viima* ning üks kasutas hinnanguliselt laetud sõnavaralist viidet lihtrahvale (vt näide 14).

Näide 14. Demoraliseerimine, hinnanguline sõnavara (11.01.2021. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näitel 14 on kujutatud Eesti Vabariigi president Kersti Kaljulaid, kes osutab meemi publiku poole ning väidab, et reeglid kehtivad lugejale, kuid mitte talle endale. Selle fraasiga on meemi autor on kujutanud poliitiku suhtumist lugejasse üleolevana ning kasutanud hoiaku rõhutamiseks ka negatiivse konnotatsiooniga sõna *plebei*, mille üks tähendus on „alamaks peetava lihtrahva liige“ (Sõnaveeb 2026h). Poliitikut üleoleva ja ebaviisakana kujutades on vähendatud tema moraalsust.

3.2.5. Intertekstuaalsus

Demoraliseeriva sisuga meemides esines intertekstuaalsust 4 korral. Näites 15 on demoraliseerimise keeleliseks läbi viimiseks viidatud nii Eesti folkloori väljendile kui sellest ajendatud popkultuuri viitele.

Näide 15. Demoraliseerimine, intertekstuaalsus (08.05.2022. Poliitilised Meemid, Facebook)

2022. aastal sattusid Euroopa Parlamendi Eesti saadikud Riho Terras ja Jaak Madisson ühes prantsuse ööklubis konfliktiks, mida olevat ajendanud Terrase rassistlikud turvamehele suunatud märkused (Postimees 2022). Meemi looja on juhtumi kommenteerimiseks viidanud Eesti meedias populaarsele tsitaadile naise poolt, kes sattus 2006. aastal autoõnnetusse ning ajas olukorda kommenteerides sassi fraseologismi „mina olin puu otsas, kui pauk käis“ (Joa 2020). Selle ütlusega väljendatakse üldiselt teadmatus millegi toimumise kohta (Folklore). Naine üritas selgitada, et ta ei olnud õnnetuse ajal autos, ning ütles kogemata „mina olin paugu otsas, kui puu käis“ ning see jäädvustati ka videole, mida levitati nullindate Eesti internetis (nt Youtube'i kanalil MiinusMiljon). Seetõttu on fraas ka sellisel kujul Eesti keele- ja internetimaastikul jäädvustunud. Kuna see ütlus on juba esialgsel kujul teadmatus väljendav, siis selle teistpidi pööramine justkui suurendaks segadust veelgi. Näitel 15 on seega tuntud fraasi kasutusega antud demoraliseeriv hinnang meemil kujutatud Jaak Madissonile, kes hiilib enda vastusega vastutusest kõrvale ning üritab end toiminust eemaldada.

3.2.6. Võõrkeel

Võõrkeelsusi oli kokku 3 meemis ning need esinesid inglise-eesti koodivahetusena (vt näide 16). Koodivahetus on mitme keele kasutus ühe lausungi või vestluse piires (Verschik 2004: 26).

Näide 16. Demoraliseerimine, võõrkeel (22.10.2022. @poliitika_meemid, Instagram)

Sisuliselt on näites 16 viidatud e-valimiste ebausaldusväärsele. Selle idee põhiline õhutaja oli Eesti Konservatiivne rahvaerakond, kelle tellimisel viidi läbi uuring, mille tulemuste järgi olid paljud eestlased 2023. aastal e-valimiste suhtes skeptilised (Riigikogu 2023). Kuna ideed toetas EKRE, kelle valimistulemused jäid 2022. aastal koos e-häältega Reformierakonnale alla, ründab meemi autor toonast Reformierakonna esimeest Kaja Kallast, viidates sellele, et e-valimistulemused olid võltsitud. Selleks on kasutatud ingliskeelset sõna *cheat* 'petma', mida on kohandatud eesti keele morfoloogiaga sobivaks, lisades sellele *da*-tegevusnime. Selle sõna kasutus võib pärineda arvutimängudega seotud sõnavarast, mis mh on poiste seas üks põhiline koodivahetuse ajendaja (Vihman jt 2022: 309). Kuna eesti ja inglise keele segunenud kasutusel ehk *estonenglish*'il on ühiskonnas üldiselt negatiivne kuvand (Korkus 2023), on võimalik selle kasutust meemis tõlgendada ka püüuna kujutada poliitikut lugupidamatu ja kaugena eesti keele suhtes. Lisaks ebaseaduslikule tegevusele viitavale sisule aitab see veelgi kaasa kõnealuse demoraliseerimisele.

3.2.7. Deminutiivtuletis

Deminutiivtuletist ehk vähendusliidet *-ke(ne)* kasutatakse üldiselt kõnealuse objekti füüsilise väiksuse ja/või pisendava suhtumise väljendamiseks (Kasik 2015: 240), kuid sellega võib kriitilise sisuga lauses konteksti kõrval edasi anda ka irooniat (Sarapuu 2008: 142). Deminutiivtuletist kasutati 2 moraalselt devalveerivas meemis, kusjuures ühes oli tuletis *-ke* lisatud eesnimemele ja teises elututele objektidele (vt näide 17).

Näide 17. Demoraliseerimine, deminutiiv (18.11.2025. Tiit Säask, Facebook)

Näide 17 viitab sisuliselt korruptsiooniskandaalile, millesse Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi 2025. aasta sügisel sattus ning mis leidis kajastust erinevates meediakanalites.

Nimelt olevat Zelenskõi sõbra ja varasema äripartneri Timur Minditši kodust leitud hulganisti sularaha ja kullast tualetipott, mis olid hangitud ebaseaduslikul teel (Financial Times). Korruptsioon on oma olemuselt ametikoha või võimu kuritarvitamine omakasu eesmärgil (Justiits- ja digiministeerium). Käesolev meem seob omavahel Ukraina valitsuse korruptsiooni ja oletatava Eesti korruptsiooni, kujutades Kaja Kallase palvet, et Volodõmõr Zelenskõi enda korruptsiooni vilju ka temaga jagaks, kasutades seejuures argikeelset sõna *kemps* ja deminutiivliidet *-ke* sõnade *kempsupott* ja *kott* lõpus. Nende liidetega võib olla püütud väljendada ironiat selle suhtes, et kuigi kullast tualetipott ja sularaha täis kotid pole midagi väikest ega pisendamist vajavat, siis eeldatavalt korrumpeerunud poliitikud neist väga suurt numbrit ei tee, sest nad on harjunud jõukuse ning ka majanduslikult raskel ajal maksumaksjate raha röövimisega.

Siinses töös analüüsitud demoraliseerivates meemides kasutati 9 erinevat keelelist võtet, mille abil tugevdati hinnanguid poliitikute isiklikele väärtustele või nende puudumise suhtes. Enim esines argikeele jooni, mis olid sisuliselt pigem autoriteeti eemaldavad, kuid said konteksti asetatult kohati ka moraalselt devalveeriva tähenduse. Sõnamängu kasutati konkreetsete juhtumite kirjeldamisel ning selleks väljendati juhtunu absurdsust läbi loomingulise sõnakasutuse, mis näitab, et interneti kasutajad haaravad sõnamängu loomise võimalusest kinni ning kommenteerivad sellega juhtunut omal moel. Demoraliseerivates meemides leidis ka eesnimelise kasutust, mis toimus samuti sisuliselt pigem autoriteeti eemaldava võttena. Paaril korral esines ka intertekstuaalsust, millega võrreldi poliitilisi juhtumeid varem Eesti popkultuuris toimunuga, ning deminutiivtunnuseid, mida kasutati poliitikute moraalsete tõekspidamiste kritiseerimiseks. Kokkuvõttes kasutavad käesolevas töös analüüsitud moraalselt devalveerivad meemid keeleliste võtetena eelkõige argikeele jooni, kuid olulised on ka teised kasutatud võtted ning nende omavaheline loominguline kombineerimine.

3.3. Negatiivselt mütopoeetilised meemid

Mütopoeesi peamine väljendusviis on tuleviku kujutamine läbi loo jutustamise, milleks kasutatakse sageli võrdlust ajaloolise või fiktsionaalse isiku või tegelasega. Nagu teisedki legitimeerimise vormid, võib mütopoees olla nii positiivne kui ka negatiivne. See võib tõsta kujutatava läbi võrdluse nii kangelase kui ka pahalase rolli ning ettekujutatav tulevik võib olla nii meeldiv kui ka ebameeldiv. (van Leeuwen 2007: 105–106)

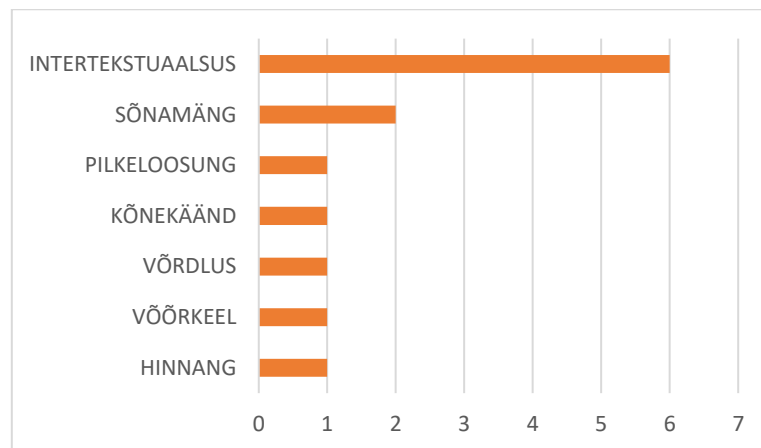
Siinse töö valimis liigitus negatiivselt mütopoeetiliste meemide alla 15 meemi, millest 14 sisaldasid keelelisi võtteid ja 1 mitte. Näites 18 on rakendatud negatiivset mütopoeesi, kuid selles pole kasutatud keelelisi võtteid.

Näide 18. Negatiivne mütopoes ilma keeleliste võteteta (15.11.2023. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näites 18 on viidatud perioodile, mil mitmed tuntud poliitikud lahkusid Keskerakonna fraktsioonist või kaalusid sealt lahkumist (Krjukov jt 2024). Visuaali abiga on meemil kujutatud, et erakonnast läheb väga palju inimesi ära, kuid keeleliselt analüüsitavaid võtteid selles ei esine.

Nende 14 negatiivselt mütopoeetilise meemi seas, kus keelelisi võtteid kasutati, esines 6 korral intertekstuaalsuse, 2 korral sõnamängu ning 1 korral pilkeloosungi, kõnekäänu, võrdluse, võõrkeele ja hinnangulise sõnavara kasutust. (Vt joonis 4)

Joonis 4. Keelelised võtted ja nende sagedus negatiivselt mütopoeetilistes meemides.

3.3.1. Intertekstuaalsus

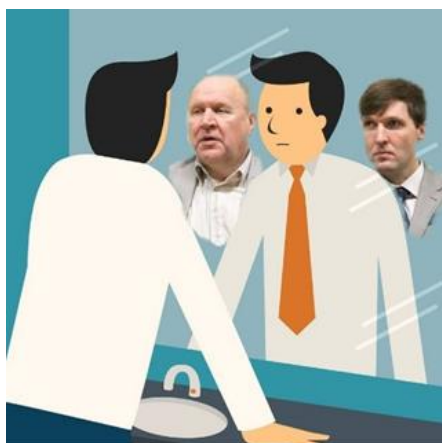
Negatiivselt mütopoeetilistes meemides esines keelelise võttena enim intertekstuaalsust (6 korral) ning see väljendus võrreldes Eesti poliitikuid ajalooliste ja fiktsionaalsete isikutega, kelle kuvand ei ole tänapäeval positiivne. Näites 19 esineb mütopoes intertekstuaalselt läbi viite ajaloolise suurkuju valetsitaadile.

Näide 19. Negatiivne mütopoes, intertekstuaalne viide ajaloole (18.07.2025. Poliitilised Meemid, Facebook)

Meemil on Jürgen Ligi võrreldud Marie Antoinette'iga, kes oli viimane Prantsusmaa kuninganna enne Prantsuse revolutsiooni 18. sajandil. Kuulnud prantsuse talurahva vaesusest ja murest, et inimestel pole isegi leiba süüa, olevat Antoinette vastanud „Söögu siis kooki!“ (Britannica). Kuigi ajaloolased on öelnud, et tsitaat on vaid müüt, on see siiski üldtuntud ja seda kasutatakse tänapäevani jõukate inimeste kirjeldamiseks, et toonitada nende teadmatus tavainimeste raskuste osas (O'Reilly 2024). See toimub ka käesolevas meemis, kus poliitikut Marie Antoinette'iga võrreldakse ning seega üritatakse saata sõnum, et kõnealune poliitik ei tea tavainimeste elust midagi ja on sama teadmatu, kui seda olid prantsuse revolutsiooni aegsed monarhid.

Intertekstuaalsus võis negatiivselt mütopoeetilises meemis esineda ka fiktsionaalseid tegelasi kasutades. Näites 20 esineb mitmekihiline intertekstuaalsus, millega on viidatud mitmele fiktsionaalsele tegelasele ning poliitilisele juhtumile.

Kui Ahto jõudis "süvariiki" korrutada kolm korda, olid isakesed Helmed jõudnud ilmuda peeglisse.

2021 - koloriseeritud

Näide 20. Negatiivne mütopoees, intertekstuaalne viide fiktsioonile (04.01.2021. Poliitlised Meemid, Facebook)

Meemile lisatud tekst „Kui Ahto jõudis „süvariiki“ korrutada kolm korda, olid isakesed Helmed jõudnud ilmuda peeglisse.“ sisaldab viidet kahele fiktsionaalsele tegelasele. Esiteks on meemis viidatud müütilisele tegelasele Verine Mary (ingl *Bloody Mary*), kes on tavaliselt pahatahtlik ja keda saab manada kolm korda peegli ees tema nime öeldes (Mikkelson 2001). Teiseks on lausestruktuur võetud Oskar Lutsu raamatu „Kevade“ esimesest reast „Kui Arno isaga koolimajja jõudis, olid tunnid juba alanud,“ kusjuures nimi *Arno* on muudetud *Ahtoks*. Lutsu rida võib olla kasutatud selleks, et luua veel enam kontrasti tavalise Eesti mehe ja poliitikute vahel, sest kui Ahto sümboliseerib tuntud Eesti raamatutegelast, siis Helmeid on võrreldud müstiliste kurjade koletistega. Lisaks esineb meemis viide terminile „süvariik“ (ingl *deep state*), mis tähistab arvamust, et mõjukad ametkonnad kujundavad salaja poliitikat (Sõnaveeb 2026i). Eestikeelsena võttis termini kasutusele Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ning eriti palju kasutas seda erakonna tolelaegne juht Mart Helme (Lotman 2020). Meemi autor on seega visanud nalja termini liigse kasutuse üle Helme(te) poolt, neid folkloorse koletisega võrreldes. Ajalooga seob meemi see, et selle alumises nurgas on kiri „2021 – koloriseeritud“, mis viitab ühele ajaloomeemidega seotud trendile meemimaastikul (Know Your Meme 2025).

3.3.2. Sõnamäng

2 korral esines negatiivselt mütopoeetilistes meemides ka sõnamäng, mida kasutati sisuliselt hoiatava loo jutustamiseks. Näide 21 vihjab sõnamängu, Reformierakonna loosungi ja foto kooslusega sellele, milline näeb välja pagulaskriisijärgne Eesti.

Näide 21. Negatiivne mütopoes, sõnamäng (18.04.2021. ebatolerantsed meemid, Facebook)

Nii Euroopa pagulaskriisi toimudes kui ka hiljem loodi kogu üle Euroopa ja ka Eestis palju sisserändajate vastaseid ja rassistlikke meeme (vt Laineste & Voolaid 2016), millega kommenteeriti lisaks pagulaste olemusele ka parasjagu võimul oleva valitsuse näilist ebakompetentsust olukorda rahvale sobival viisil lahendada. Käesolevas meemis on rakendanud olukorra illustreerimiseks sõnamängu, valides täpsemaks Eesti pagulaskriisi poolt mõjutatud paigaks Tallinna Mustamäe linnaosa. Mustamäe nime tähendus muutuks sisserändajate sinna paigutamise läbi sõnasõnaliseks ning sellist tulevikku ei soovi Mustamäele ega Eestile ei meemi autor ega eeldatav publik, mis läheb vastuollu kasutatud loosungiga „Parem Eesti kõigile!“. Sellega seab meemi autor omakorda kahtluse alla selle, kui palju ühtivad valitsuse ja rahva soovid, pidades rahva tahet normaalseks ja loogiliseks, kuid valitsuse oma Eesti rahvale, keelele ja kultuurile laastavaks.

Käesolevas töös analüüsitud negatiivselt mütopoeetilistes meemides kasutati seitset keelelist võtet, millest enim esines enim intertekstuaalseid viiteid ajaloolistele isikutele, kuid ka viiteid müütilistele ja kirjanduslikele tegelastele. Teisi võtteid kasutati vähem, sõnamäng esines kahes meemis ning võõrkeel, võrdlus jt ühes meemis. Kuigi negatiivse narratiivi loomiseks ei pea ilmtingimata kujutatut minevikuga võrdlema ning selleks võib rakendada ka teisi võtteid, nt sõnamängu, siis peamiselt kasutati ikkagi ajaloolisi viiteid. See eeldab aga mingisuguseid eelnevaid teadmisi nii kujutatava poliitiku kui ka ajalooliselt võrreldava isiku kohta, ning nende kombineerimine võib olla keerukas, mistõttu esines negatiivset mütopoesiat autoriteeti ja moraalsust eemaldavate meemidega võrreldes vähe.

3.4. Deratsionaliseerivad meemid

Ratsionaliseerimiseks kasutatakse peamiselt põhjendusi ja statistikat, millega tahetakse tõestada, et isiku või institutsiooni tegevus on loogiline ja kasulik. Deratsionaliseerimisel

tehakse aga samade andmetega vastupidist, tõestamaks, et konkreetne tegevus on ebaloogiline ja põhjendamatu, tihtipeale ka andmetega liialdades ning ennatlikke järeldusi tehes. (Rezeki jt 2026: 553) Siinses töös määrati ratsionaalsust eemaldavateks meemideks sellised, mis kritiseerisid konkreetseid poliitilisi tegevusi ja nende tulemusi.

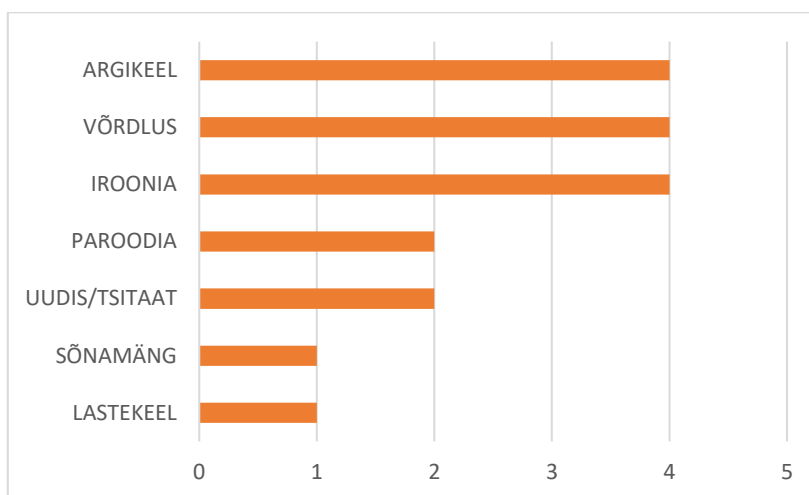
Töö valimis liigitus ratsionaalsust vähendavate meemide alla 17 meemi, millest 13 sisaldasid keelelisi võtteid ja 4 mitte. Näide 22 on sisult deratsionaliseeriv meem, milles ei esine keelelisi võtteid.

Näide 22. Deratsionaliseerimine ilma keeleliste võteteta (19.10.2025. @igamidanes, Instagram)

Näites 22 on ühe Põhja-Tallinna kandidaadi valimislubadust täiendatud kommentaaridega, mis väljendavad arvamust, et antud lubadus on ebaoluline. Väljendiga *lubadused said otsa* ja pilkava matkimisega *meie lubame [...] vähendada putukaid* on justkui küsitud, et miks ei ole valimislubadus seotud millegagi, mis on meemilooja(te) meelest oluline. Küll aga ei eristu siin konkreetseid keelelisi võtteid.

Keelelisi võtteid kasutati 13 deratsionaliseerivas meemis. Rohkem ilmnisid neis argikeele kasutus, võrdlus ja iroonia (kõiki 4 korral). Vähem esines protseduurilise keele paroodiat, konkreetse uudise/tsitaadi kasutust (mõlemat 2), sõnamängu ja lastekeelele omaseid sõnu/jooni (nt *lehva-lehva*, mõlemat 1 meemis) (vt joonis 5). Sisuliselt viitasid meemid enamjaolt kas konkreetsetele poliitilistele tegevustele, väljaütlemistele ning uudistele või laiematele poliitika ning ühiskonnaga seotud teemadele, nagu elektri hind ja maksud.

Joonis 5. Keelelised võtted ja nende sagedus deratsionaliseerivates meemides.

3.4.1. Argikeel

Argikeele jooni esines valimi meemides 4 korral. Näide 23 demonstreerib, kuidas argikeele kasutus deratsionaliseeriva sisuga meemi täiendab.

1. Täiendada otsuse eelnõu uue punktiga järgmises sõnastuses:

„3. Kanda hääletamisedelile:

1) Küsimus: „Kas igal Eesti inimesel peaks olema kolm sõpra?“;

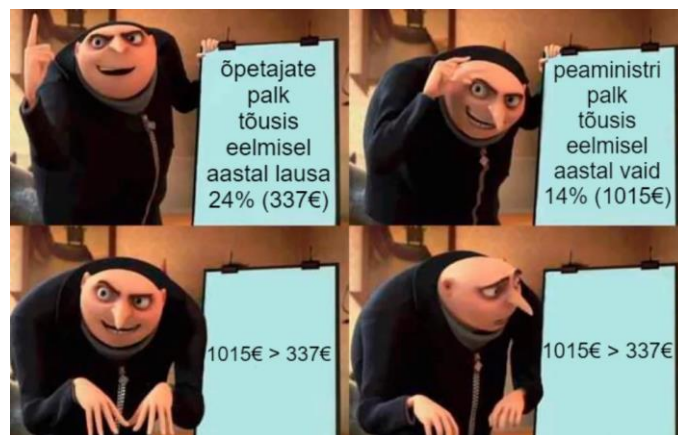
Näide 23. Deratsionaliseerimine, argikeel (09.01.2021. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näide 23 viitab sisuliselt 2020. aasta lõpul ja 2021. aasta alguses aset leidnud olukorrale, mil EKRE ja Isamaa pakutud abielureferendumi korraldamise takistamiseks esitasid Reformierakond ja Sotsiaaldemokraadid tuhandeid eelnõusid, mille eesmärk oli tulevase referendumi rahvahääletuse ära hoidmine (Toom 2020). Visuaalselt on meemil kujutatud tegelast Eesti seriaalist „Vanad ja kobedad“, keda kehastas endine Riigikogu liige Madis Milling. Milling esitas samuti mitmeid muudatusettepanekuid, ning ühe sisuks oli meemil

kujutatud küsimus „Kas igal eestlasel peaks olema kolm sõpra?“ (Riigikogu). Meemi autor on kõrvutanud Millingu esitatud eelnõu ja fraasiga „homode ette võtmine“ on ta viidanud abielureferendumile. Autor on kujutanud poliitikut läbi tema komöödiaseriaali rolli koomilise ja tõsiseltvõetamatuna, mis võib tähendada, et autor ise peab abieluvõrdsuse arutamist oluliseks ning hindab eelnõude esitamist referendumiga ära hoidmiseks ebavajalikuks ja ebaloogiliseks. Keeleliselt on meemis kasutatud fraasist *ma ei tea* lühendatud *mdea*, mis on netikeeles levinud ja üldkasutatav lühend (Anton 2022: 29). Netikeelse lühendatud ja vähem pingutust nõudva *mdea* kasutusega lause alguses toonitab autor veelgi hinnangut, et kujutatud poliitik ei pea abielureferendumi teemat oluliseks ning arutaks pigem ebaolulisi teemasid, mis rahvale korda ei lähe.

3.4.2. Võrdlus

Keeleline võrdlus leidis aset 4 deratsionaliseerivas meemis ning toetus oma olemuselt suuresti võrdlevale sõnavarale ja lauseehitusele. Näite 24 puhul avaldub võrdlus läbi arvuliste andmete teineteise vastu tõstmise ning rõhumäärsõnade kasutuse.

Näide 24. Deratsionaliseerimine, võrdlus (10.11.2023. u/checkyourmail, r/memeesti, Reddit)

Näites 24 on viidatud Eesti tollase peaministri Kaja Kallase kommentaarile, milles ta avaldas kriitikat palgatõusu eest protestiks streikivatele õpetajatele, väites, et nende palk on ülejäänud Eesti töötajatega võrreldes juba palju tõusnud (Postimees 2023). Meem toob välja, et õpetajate palk võib küll palju tõusnud olla, kuid et see ei ole lähemal vaatlusel nii kõrge, kui on peaministri enda palgatõus. Lisaks protsentidele, arvudele ja matemaatilistele võrdlustele on olukorra ilmestamiseks kasutatud rõhumäärsõnu *lausa* ning *vaid*, mis toimivad modaalse hinnangu andmise vahendina (Metslang 2023: 478). Selles meemis on neil ka irooniline ja

kontrasti loov roll, millega autor veelgi enam toonitab, et peaministri palk on õpetajate omast oluliselt kõrgem, mistõttu kannab meem endas hinnangut, et ministri öeldu ei ole korrektne.

3.4.3. Irooniline kriitika

Irooniline kriitika on oma olemuselt millegi positiivse ütlemine, kuid selle all millegi negatiivselt mõtlemine (Leech 1983: 142). Irooniline keelekasutus esines 4 meemis. Näites 25 esineb irooniline keelekasutus kommentaarina poliitiku sõnavõttu kajastavale uudisele.

Näide 25. Deratsionaliseerimine, iroonia (15.07.2022. @rahvatervise_meemid, Instagram)

Sisuliselt käib näites 25 jutt COVID-19 vastu vaksineerimisest, mis oli koroonapandeemia ajal väga poleemiline teema ning mis inspireeris igasuguse vaksineerimist pooldava ja kritiseeriva meedia, sealhulgas meemide teket. Sõnumis, mille tollaegne justiitsminister enda sõnavõttuga rahvale edastab, väidab ta vastuoluliselt, et kuigi ta pole vaktsiinivastane, ei sooviks ta end uuesti vaksineerida (Mooste 2022). Meemi autor on iroonilise kommentaarina juurde lisanud, et see sõnavõtt mõjub vaksineerimistasemele positiivselt, kasutades ka modaalselt määrsõna *kindlasti*, mis tugevdab autori hinnangut. Kuna poliitikute ja avaliku elu tegelaste langetatud otsused võivad mõjutada ka tavainimeste omi, väljendab meemi autor muret, et poliitiku sõnavõtt mõjub halvasti Eesti rahva tervisele, inspireerides inimesi ennast koroona vastu mitte vaksineerima, mis ei ole elu ja riigi toimumise koha pealt ratsionaalne soovitus.

3.4.4. Protseduurilise keelekasutuse parodeerimine

Paroodiat on defineeritud kui tegevust, milles vihjatakse läbi poleemilise imitatsiooni mõnele teisele tegevusele (Denith 2000: 9). Poliitikutele omase bürokraatilise või protseduurilise keelekasutuse imiteerimine on seega võtte, mis võimaldab autoriteedi

ratsionaalsuse kritiseerimist. Protseduurilist keelt parodeeriti 2 meemis. Näites 26 on protseduurilist keelt kasutatud absurdse sisu edastamise eesmärgil.

Näide 26. Deratsionaliseerimine, protseduurilise keele paroodia (11.12.2021. ebatolerantsed meemid, Facebook)

Majanduslikest probleemidest tingituna on kogu Euroopas ja ka Eestis viimaste aastate jooksul kütuse- ja elektri hinnad märgatavalt tõusnud (Euroopa Ülemkogu). Selle tulemusena on loodud meeme, milles avaldatakse nii üldist pahameelt hinnatõusude ja maksude suhtes kui ka kritiseeritakse konkreetseid poliitikuid, fabritseerides nende reaktsioone ning läbi paroodia neile sõnu suhu pannes. Näitel 26 on kujutatud Kaja Kallast jutumulliga, mille peamiseks sõnumiks on, et kuna Eestis puudub kohustuslik elektri tarbimine, siis pole sellest hullu, et see kallis on. Meemi autor on arvatavasti püüdnud poliitikut kujutada teadmatu ja rumalana, vihjates sellele, et poliitik ei mõista, et elektri tarbimine ei ole tänapäeval enamike inimeste jaoks valik, kuna suur osa nende igapäevaelust (nt toasoe, toiduvalmistamine) on seotud elektriga. Selle sõnumi edastamiseks ametlikku ja protseduurilist keelt kasutades loob autor ironilise ja ebaratsionaalse terviku, milles on ühtlasi kasutatud nii tõsist vormi kui ka absurdset sisu.

3.4.5. Uudis/tsitaat

2 meemi puhul kasutati deratsionaliseerimiseks keelelise võttena ka konkreetset tsitaati või uudise pealkirja. Näide 27 ilmestab poliitiku tsitaadi kasutust oma algsest kontekstist väljavõetuna, kuid siiski poliitilises raamistikus püsides.

Näide 27. Deratsionaliseerimine, tsitaat (10.03.2023. @rahvatervise_meemid, Instagram)

Käesolev meem on sisuliselt seotud koroonapandeemiaga, kuid selles kasutatud poliitiku tsitaat pole pandeemiaga seotud (vrd näide 25). 2023. aastal vastas Lauri Hussar ETV valimisstuudios Nursipalu harjutusväljaga seotud küsimusele: „Lahendus on väga lihtne. Tuleb leida lahendus“ (Jupiter). Need kaks lauset meenutavad stereotüüpset poliitikutele omast ebamäärast juttu (vt van Dijk 2003), mistõttu see võeti meedias kiiresti omaks ning seda kasutati erinevate teemade, sealhulgas vaktsineerimise kommenteerimiseks. Poliitikute ümmargust juttu kokku võtva näitena rakendub see deratsionaliseerimisel hästi, kuna see on päriselt poliitiku öeldud tsitaat, mida saab kasutada igasuguses kontekstis, säilitades oma põhilise idee, et poliitikutel pole probleemidele lahendusi. Veel esineb meemis suulisele keelele omane *noh*, mis on argine ja tuttavlikku varjundit andev partikkel (Hennoste 2023: 1098–1100).

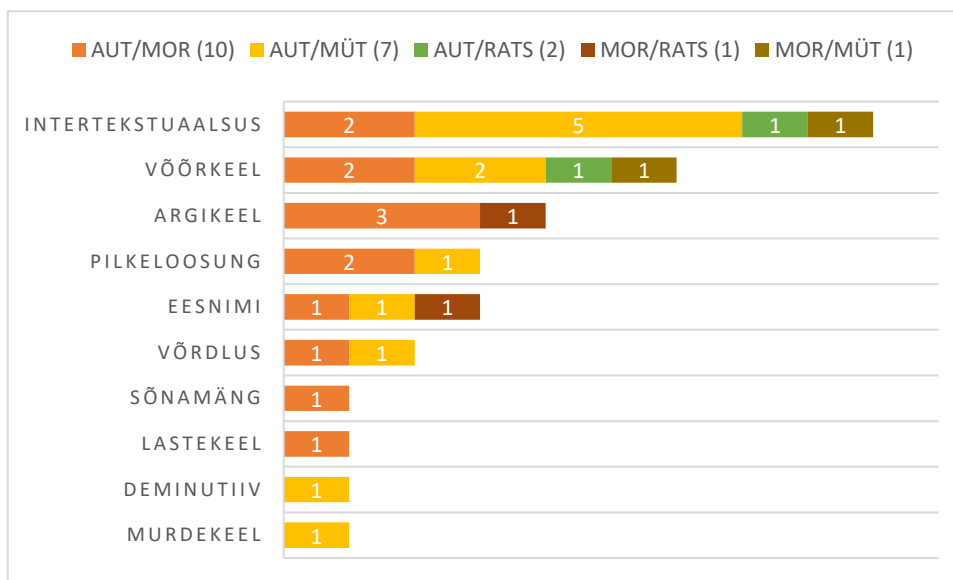
Töös analüüsitud deratsionaliseerivate meemide keelekasutus on mitmekesine ning rakendab kujutatud poliitikute öeldu ja tehtu negatiivses valguses kujutamiseks seitset keelelist võtet, mis esinevad tihti koos ning on üksteisega tihedalt seotud. Argikeelega sama palju esines neis meemides võrdluse ja iroonia kujutamist. Kuna deratsionaliseerimine on oma olemuselt konkreetsete poliitiliste otsuste kritiseerimine, kasutades ka statistikat jm andmeid, on ratsionaalsust vähendavates võrdlust rakendavates meemides omavahel võrreldud erinevaid poliitilisi otsuseid või iroonia puhul kommenteeritud nende loogilisust, arusaadavust ja kasulikkust. Veel kujunes ratsionaalsust vähendavates meemides välja võtte *protseduurilise keele paroodia*, millega pilgati poliitikute bürookraatilisest keelekasutusest. Esines ka konkreetse uudise kommenteerimist ja poliitiku tsitaadi kasutamist kontekstist väljavõetuna, mis näitab, et meemide autoritel peab deratsionaliseerimiseks tihti olema mingisugune eelteadmine või andmed poliitiku tegevusest või kontekstist, et siis seda moonutada või kritiseerida. See

omakorda võib põhjendada, miks deratsionaliseerivaid meeme esines valimis koos negatiivselt mütopoeetiliste meemidega teistest strateegiatest vähem.

3.5. Strateegiate segud

Käesoleva töö valimis kujunes välja eraldi rühm meeme, mida ei saa ühe delegitimeerimisstrateegia alla liigitada, kuna neis rakendatakse mitut strateegiat võrdselt. Sellisteks n-ö *segustrateegiaid* kasutavateks meemideks liigitus 21 meemi, kus esines korraga deautoriseerimine ja demoraliseerimine (10), deautoriseerimine ja negatiivne mütopoes (7), deautoriseerimine ja deratsionaliseerimine (2), demoraliseerimine ja deratsionaliseerimine (1) ning demoraliseerimine ja negatiivne mütopoes (1).

Näidetena on meemides esinenud segustrateegiatest toodud välja need, mida esines rohkem kui ühel korral ning milles kasutatud keelelisi võtteid esines rohkem kui ühel korral. Seetõttu ei ole toodud eraldi näidet deautoriseerivatest ja deratsionaliseerivatest meemidest, kus esineb kaks erinevat võtet (võõrkeel ja intertekstuaalsus) vaid ühel korral. Välja on jäänud ka demoraliseeriva ja deratsionaliseeriva meemi näide, kus esinevad koos argikeele ja eesnime kasutus, ning demoraliseeriva ja negatiivselt mütopoeetilise meemi näide, milles esinevad võõrkeel ja intertekstuaalsus (vt joonis 6).

Joonis 6. Segustrateegiad ja neis esinenud võtete sagedus.

3.5.1. Deautoriseerivad / demoraliseerivad meemid

Deautoriseerivateks ja demoraliseerivateks meemideks said määratud sellised meemid, mis üheaegselt vähendasid kujutatud tõsiseltvõetavust ja staatust poliitikuna ning kritiseerisid tema isiklike moraalseid tõekspidamisi ja väärtusi. Keeleliste võtetena esines neis enim argikeelt (3 korral), kuid ka võõrkeelt, intertekstuaalsust ja pilkeloosungit (kõiki 2 korral) ning ühel korral esines sõnamängu, eesnime kasutust, võrdlust ja lastekeele jooni (sõna *emme* näol).

3.5.1.1. Võõrkeel

Võõrkeele kasutusega anti deautoriseerivates ja demoraliseerivates meemides edasi kas intertekstuaalset viidet või kasutati teist tähestikku, et rõhutada meemi sisu (vt näide 28).

Näide 28. Deautoriseerimine ja demoraliseerimine, võõrkeel (13.01.2021. Poliitilised Meemid kommentaarium, Facebook)

Sisuliselt on selles näites viidatud 2021. aasta abielureferendumi takistamisele, mis inspireeris ka teisi töös analüüsitud meeme (vrd näide 23). Selle sündmuse raames esitas ka meemil kujutatud Urmas Kruuse mitmeid eelnõusid ning ühe sisuks oli küsimus, kas Eesti Vabariigis oleks parem elada, kui see kuuluks Venemaa koosseisu. See ettepanek tekitas palju poleemikat ning võeti lõpuks tagasi (Postimees 2021b). Eesti Vabariigile on esmatähtis selle iseseisvus ja sõltumatus (Riigi Teataja), kuid meemil on Urmas Kruuset kujutatud venemeelse ning seega Eesti väärtusruumis ebamoraalsena. Seda on edasi antud nii tema nime kirjutamisega kirillitsa tähestikus kui ka tekstiga *Россия* 'Venemaa' meemil kujutatud Venemaa trikolooril. Veel kasutatakse meemis pilkeloosungit „Parem tulevik! Venemaa koosseisu!“, mille teine pool on võetud üle otse Kruuse eelnõust, mida on samuti meemil konteksti andmiseks kujutatud. Pilkeloosungi kasutusega on aga antud löök Reformierakonnale, mille liige ta on, vähendades erakonna ja selle liikmete autoriteeti.

3.5.1.2. Intertekstuaalsus

Intertekstuaalsus esines 2 deautoriseerivas / demoraliseerivas meemis ning seda kasutati poliitiku võrdlemiseks mõne (pop)kultuuri tegelasega, nagu on näha ka näites 29.

Näide 29. Deautoriseerimine ja demoraliseerimine, intertekstuaalsus (21.08.2021. Poliitilised Meemid kommentaarium, Facebook)

Visuaalselt on meemil kujutatud poliitik Kersti Kaljulaid, kes oli Eesti Vabariigi president aastatel 2016–2021. Lisatud tekst on pärit eestlaste seas tuntud filmi „Siin me oleme!“ stseenist, kus üks tegelane on roninud laka peale ega taha sealt alla tulla. Meemis on originaaltsitaadist „Ma ei tule alla! Te võite matta mind koos majaga!“ eemaldatud *majaga* ning selle asemele pandud *lossiga*, et viidata Kadrioru lossile. Tsitaati kasutades on kujutatud poliitikut võrreldud filmitegelasega, kelle tegevus ei ole filmi kontekstis tõsiseltvõetav, ning seeläbi on vähendatud ka poliitiku autoriteeti oma ametikohal. Veel on tsitaat teda raamistanud ahnena, justkui ei tahaks ta oma ametist lahti lasta, mis annab löögi tema moraalsusele.

3.5.1.3. Argikeel

Argikeelt kasutati deautoriseerivates / demoraliseerivates meemides autoriteedi tõsiseltvõetavuse vähendamiseks ning sisuliselt kritiseerisid mõlemad korruptsiooni (vt näide 30).

Näide 30. Deautoriseerimine ja demoraliseerimine, argikeel (12.01.2021. Poliitilised Meemid, Facebook)

Näitel 30 on visuaalselt kujutatud EKRE liikmed Martin Helme ja Kersti Kracht. 2021. aastal sai Keskerakonna toonane peasekretär Mihhail Korb korruptsioonikahtlustuse, mis seisnes mõjuvõimuga kauplemise tulemusel kuni miljoni euro Eesti Keskerakonnale saamises. Sama skandaali raames sai rahapesu ja altkäemaksu kahtlustuse ka toonane rahandusministri nõunik Kersti Kracht. (Vasli 2021) Meem on seega võrrelnud kahte korruptsiooniskandaali, neid mõlemaid oma sõnavara valikuga kritiseerides. *Milku* on lühendatud sõnast *miljon* ning viitab Mihhail Korbi skandaalile. Sõnadega *närune* ja *amatöör* on rõhutatud hinnangut, et poliitikud on ahned ja omakasupüüdlid. Koos nende sõnade ja argikeelse *milku* kasutuse ning sisuliste viidetega on vähendatud meemil kujutatud ja mainitud poliitikute ning erakondade autoriteeti ja ka moraalsust.

3.5.1.4. Pilkeloosung

Pilkeloosungi kasutusega seadsid deautoriseerivad / demoraliseerivad meemid vastuollu poliitiliste loosungite positiivse olemuse ning sel kujutatud sisu, millega kritiseeriti kujutatud poliitiliste entiteetide tegevust. Sellist meemi illustreerib näide 31.

Näide 31. Deautoriseerimine ja demoraliseerimine, pilkeloosung (13.02.2021). ebatolerantsed meemid, Facebook)

Käesolevas näites on arvatavasti viidatud juhtumile, mil 2021. EKRE fraktsioon Kaja Kallasele umbusaldusavalduse esitas, kuid valitsus seda ei avaldanud ning umbusaldamine jäi ära (Riigikogu 2021). Visuaalselt on meemil lisaks Kaja Kallasele kujutatud ka Reformierakonna asutaja Siim Kallas, keda püüti 2000. aastal samuti umbusaldada. Keelelise võttena on meemis kasutatud Reformierakonna loosungit „Jah, sinus on oravat! Teeme koos Eesti paremaks!“, kus *orav* on asendatud sõnaga *umbusaldatav* ning on lisatud fraas *Eesti Reformierakondlase elu*. Seeläbi on meemi autor väljendanud hinnangut, et kujutatud erakonna (eriti visuaalselt kujutatud) liikmetele on oluline vaid nende endi käekäik, mis omakorda vähendab nii nende tõsiseltvõetavust kui moraalsust.

3.5.2. Deautoriseerivad / negatiivselt mütopoeetilised meemid

Deautoriseerivateks ja negatiivselt mütopoeetilisteks meemideks liigitusid need, mis vähendasid sisuliselt kujutatu autoriteeti ning kujutasid ühtlasi ette hoiatavat tulevikku, kasutades selleks ajaloole või fiktsioonile viitamist. Enim esineski neis meemides intertekstuaalsus / kirjanduslikule tüübile viitamine (5 meemis), vähem esines võõrkeele kasutust (2 meemis) ning vaid ühel korral esines eesnime, murdekeele, pilkeloosungi, võrdluse ja deminutiivi kasutus.

3.5.2.1. Intertekstuaalsus / kirjanduslik tüüp

Intertekstuaalsus esines deautoriseerivates ja negatiivselt mütopoeetilistes meemides 3 korral ning selle kaudu võrreldi poliitikuid kas ajaloolise (pop)kultuuri või fiktsionaalsete tegelastega, et luua neist negatiivne kuvand. Kirjanduslik tüüptegelane tähistab kirjanduses esinevat üldistatud või tüüpilist karakterit (Sõnaveeb 2026j), nt „kaval sulane“ ja „lihtsameelne ohver“ (Abrams & Harpham 2014: 377). Kirjandusliku tüüptegelase kasutus esines neljal korral ning selle eesmärk oli samuti kujutatuid negatiivses valguses näidata ning hoiatada selle eest, milliseks muutub nende valitsemisega elu tulevikus. Näide 32 illustreerib kirjandusliku tüüptegelase esinemist negatiivselt mütopoeetilise ja autoriteeti vähendava võttena.

Näide 32. Deautoriseerimine ja negatiivne mütopoees, intertekstuaalsus (09.12.2025. Tiit Säask, Facebook)

Näitel 32 on kujutatud erakonna Eesti 200 poliitikut ja Riigikogu liiget Irja Lutsarit, kes väljendas COVID-19 pandeemia ajal enda seisukohta, et vaktsineerimine on efektiivne ja vajalik ning seda tuleb teha (Lutsar 2024). Meemil on selle autor kujutanud Lutsarit *memmena*, kelle tegelane esineb tihti rahvajuttudes ning tähistab hella ja maalähedast vana naist. Tema tõsiseltvõetavust vähendab sisuliselt nii autori poolt väljendatud hinnang, et „vaktsiinide keetmine“ on ebavajalik, kui ka memme kasutatud lõunaeesti keelejoon. Nimelt on meemis kasutatud lõunaeesti keeltele omast *ps > ts* häälikumuutust, mistõttu sõnast *lapseke* on saanud *latseke* (Pajusalu 2018: 79). Kuna Nõukogude Eestis tunnustati vaid ühtse normeeritud kirjakeele kasutust (Kasik 2022: 1096), oli murdekeelte kasutamisel madal prestiiž ja ka sel ajal kasvanud inimesed võivad murdejooni pidada madala staatuse sümboliks. Läbi kirjandusliku tüübi ja murdejoone kasutuse on meem seega sisuliselt kritiseerinud sel kujutatud poliitikut, kujutades teda vana murdekeelt kasutava naisena, kelle arvamusi ei tasu tõsiselt võtta.

3.5.2.2. Võõrkeel

Võõrkeele kasutus esines deautoriseerivates / negatiivselt mütopoeetilistes meemides kas venekeelsete fiktsionaalsete tegelaste nimedena (*Ded Moroz* ja *Snegurotška*) või osana meemiformaadist.

Näide 33. Deautoriseerimine ja negatiivne mütopoes läbi võõrkeele kasutuse (01.02.2021. ebatolerantsed meemid, Facebook)

2018. aastal tõsteti Eestis toonase tervise- ja tööministri Jevgeni Ossinovski eestvedamisel alkoholiaktsiisi. Sel ajal võimul olnud peaminister Jüri Ratas tunnustas Ossinovski tegevust ja aktsiisi tõusu, kuid kandis vastutust ka sel lasuva kriitika eest (Simson 2018). Näitel 33 on kujutatud Jüri Ratast talle pakutud alkoholist keeldumas, ning selleks on kasutatud internetis levinud Nõukogude-aegse alkoholivastase propagandaplakati formaati, millest välja on kujunenud ka omaette meemiformaat „Het!/No! Poster“ (Know Your Meme 2024b). Lisaks alkoholiaktsiisi tõusu kommenteerimisele võib plakatil esinev venekeelne *нет* ‘ei’ kommenteerida ka seda, et Keskerakonda, mille liige Jüri Ratas meemi postitamise ajal oli, on peetud vene valijate eelistuseks Eestis (ERR 2026). Fraasiga „Ossinovski ei luba!“ on vähendatud Jüri Ratase tõsiseltvõetavust poliitikuna, kes langetab ise enda otsuseid, ning ajaloolise plakati formaadi kasutust on sisu tõttu võimalik mõista ka võrdlusena alkoholi keelustamisega Nõukogude Liidu ajaloos.

Strateegiate segunemist esines käesoleva töö valimis arvestataval määral (21 meemis) ja nende seas kujunesid välja sellised strateegiate paardid, mida ilmnes teistest rohkem. Enim olid meemides segunenud autoriseerimine ja demoraliseerimine või negatiivne mütopoes, ning selle põhjuseks võib olla, et poliitikuid kujutavate meemide puhul on alati suuremal või vähesel määral tegemist autoriteedi vähendamisega ning selle väljendamine on mõne teise strateegiaga võrreldes on kergem. Põhjus võib seisneda ka selles, et autoriteeti vähendavat keelekasutust on võimalik lisada igasugusele meemile. Kui autoriteeti ja moraalsust vähendavates meemides kombineerusid omavahel argikeele kasutus ja sisulised viited kujutatu moraalsetele valikutele,

siis deautoriseerivates ja negatiivselt mütopoeetilistes meemides oli lisaks intertekstuaalsele viitele kasutatud ka autoriteeti vähendavaid võõrkeele ja murdekeele jooni.

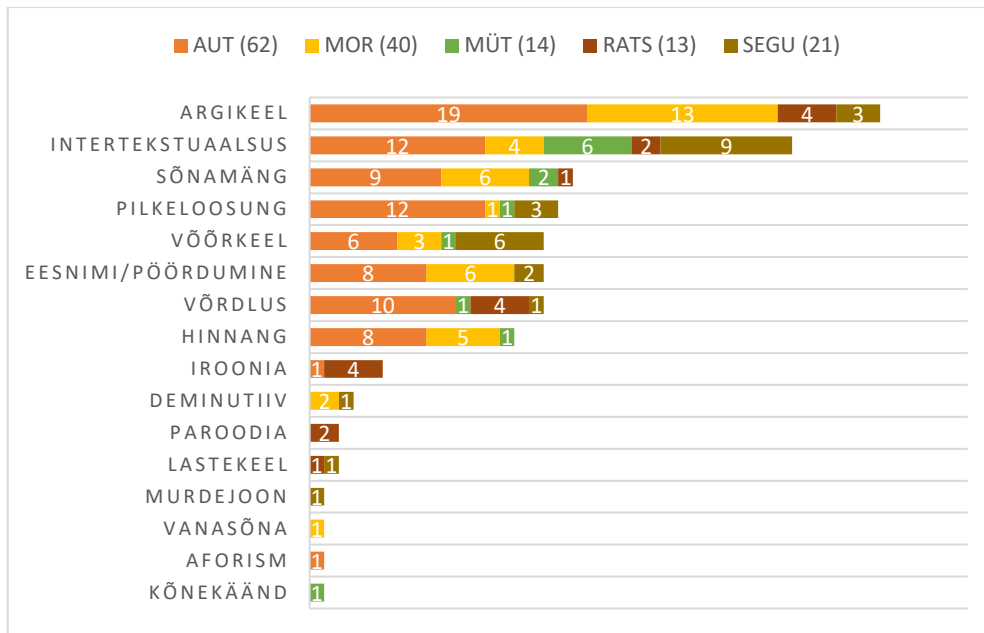
3.6. Strateegiate võrdlus

Käesoleva töö valimisse kuulunud 167 meemist oli võimalik keeleliselt analüüsida 150 meemi, sest 17 meemis ei olnud rakendatud eraldi analüüsitavaid keelelisi võtteid. Meeme, milles keelelisi võtteid ei kasutatud, esines enim deratsionaliseerivate meemide seas, kus need moodustasid kõigist ratsionaalsust vähendavatest meemidest ~23%. Moraalsust vähendavate meemide hulgas esines keeleliste võteteta meeme samuti rohkem (~15%), vähem esines neid deautoriseerivate (~7%) ja negatiivselt mütopoeetiliste (~6%) seas.

Erinevus strateegiate vahel võib olla tingitud sellest, et need väljenduvad sisuliselt erinevalt. Näiteks ratsionaalsuse on vähendamisel esmatähtis konkreetsete andmete kasutus ning neile viitamine, mistõttu võib keelekasutus jääda tagaplaanile. Mütopoees on aga oma olemuselt võrdlus kellegi või millegi teisega, mistõttu on selle puhul tihti kasutatud intertekstuaalsust või võrdlust ning seega esines keelelisi võtteid peaaegu kõigis negatiivselt mütopoeetilistes meemides.

Keelelisi võtteid esines ~90% ehk valdavas enamuses uuritud meemidest. See näitab, et keelekasutusel on meemides lisaks pildile ja teksti sisule sellegipoolest oluline roll ning meemide autorid saavad ja oskavad oma kommentaari edasiandmisel erinevaid keelelisi võtteid rakendada.

Kõik keelelised võtted, mis töös analüüsitud Eesti poliitikuid ja poliitilisi üksusi delegitimeerivates meemides ilmnasid, on välja toodud joonisel 7.

Joonis 7. Delegitimeerivates meemides esinenud keelelised võtted.

Analüüs tuvastas meemides kokku 16 keelelist võtet, millest 12 on esinenud vähemalt kahel korral. Peaaegu kõiki võtteid on kasutatud strateegiateüleselt. Sellised võtted, mida esines vaid ühe kindla strateegia puhul, kuid oli rakendatud vähemalt kahes meemis, oli ainult üks (protseduurilise keele paroodia). Kuna delegitimeerimisstrateegiate kasutus on tihti seotud rohkem peidetud tähenduse ja taustateadmiste kui konkreetsete keeleliste väljendusviisidega (van Leeuwen 2007: 92), on see tulemus põhjendatud.

Nii deautoriseerivate, demoraliseerivate kui ka deratsionaliseerivate meemide puhul kasutati keelelise võttena enim argikeele jooni (kuigi deratsionaliseerivates meemides esines argikeelega ühepalju ka võrdluse ja iroonia kasutust). Selle taustal võib olla võtte lihtsus seda teiste keeleliste võtetega kombineerida ning selle autoriteeti vähendav sisu. Argikeele joontena esines töös ka lühendamise teel loodud sõnu, mida on ka varasemalt meemide keelekasutuses täheldatud (Lilenko 2013: 39–40).

Negatiivselt mütopoeetilistes meemides esines enim intertekstuaalseid viiteid, mis on mütopoeesi võrdlevat ja viitavat olemust arvestades loogiline. Ka strateegiate kombineerimisel esines enim intertekstuaalsust, mida võib põhjustada autoriteedi vähendamise ja negatiivse mütopoeesi kombineerimise rohkus. Intertekstuaalsed viited kujunesid ainsaks keeleliseks võtteks, mida oli kasutatud kõigi strateegiate puhul. Selle põhjuseks võib olla, et intertekstuaalsusega on võimalik viidata paljudele erinevatele tekstidele ja sündmustele, sh nii ajaloolistele, fiktsionaalsetele kui popkultuuri ja uudistega seonduvatele, ning seeläbi võtta osa kultuurist ja seda kopeerida, mis on meemiloome oluline osa (Shifman 2014: 41–42). Ka

varasemates delegitimeerivate meemide uurimustes on intertekstuaalsust laialdaselt kasutatud võttena välja toodud (vt Rezeki jt 2026; Ross & Rivers 2017) ning käesolev uurimus kinnitab tõdemust, et meemid seovad intertekstuaalsete viidetega kultuuri ja väljendust (vt Zanette 2018). Varasemad delegitimeerivate meemide keelekasutust puudutanud uurimused keskendusid pigem meemide sisu analüüsile kui konkreetsete keeleliste võtete loetlemisele, seega on neis välja toodud enim esinenud võtteid, sealhulgas intertekstuaalsust ja ironiat, mis ilmnesisid ka käesolevas töös (Rezeki jt 2026; Ross & Rivers 2017).

Lisaks argikeele joontele ja intertekstuaalsetele viidetele esinesid vähemalt kolme erineva strateegia puhul ka sõnamäng, pilkeloosung, võõrkeele kasutus, eesnimega pöördumine, võrdlus ja hinnanguline sõnavara. See näitab veelgi, et erinevaid keelelisi võtteid ei saa määrata kindlate delegitimeerimisstrateegiate alla, sest need neid on kohandatud vastava meemi kontekstiga sobivaks ning rakendatud sellele vastavalt. Ühtlasi näitab nende võtete aktiivne rakendamine meemiloojate oskust ja vajadust lisaks visuaalile ja sisule meemiloomes ka erinevaid keelelisi võtteid rakendada, et meemi mõtet toonitada või sellele sügavust lisada.

Meemides esines ka võtete kombineerimist, näiteks kasutades võrdluse jaoks hinnangulist sõnavara või pilkeloosungi, sõnamängu vms jaoks argi- või võõrkeelsust. Valimi meemides esines ka selliseid võtteid, mida oli kasutatud vaid üksikutes meemides, nt murdejoonte, vanasõna, aforismi ja kõnekäänu kasutus. Kuna töö valim on piiratud, ei saa sellest järeldada, et neid võtteid eestikeelsetes legitiimsust vähendavates meemides üldiselt vähem kasutatakse, kuid nende kombineerimine meemi sisu ja visuaaliga võib osutada keerukamaks ning rohkem eeltööd ja -teadmisi nõudvaks, kui valimi meemides tihedamalt esinenud võtete puhul.

Mõne keelevõtte tihedam kasutus kindla strateegia puhul võib olla seotud võtte olemusega. Näiteks kritiseeriti pilkeloosungi kasutusega valimi meemides üldiselt terve erakonna või selle esindajate poliitilist tegevust. Seetõttu on arusaadav, miks seda esines vähem nt moraalsust vähendavates meemides, kus keskenduti poliitikute isiklikele väärtustele, kuid esines mõnevõrra rohkem segustrateegiate puhul, kus üks rakendatud strateegiatest oli deautoriseerimine. Ratsionaalsust vähendavates meemides kujunes välja võtte *protseduurilise keele paroodia*, millega pilgati poliitikute bürokraatilisest ja ümmargust keelekasutust. Selle kujutamiseks kommenteeriti konkreetsete poliitiliste otsuste olulisust, mistõttu seda teiste strateegiate puhul käesoleva töö valimis ei esinenud.

Deautoriseerivaid meeme esines valimis teisi strateegiaid kasutavatest meemidest tunduvalt rohkem. Selle põhjuseks võib olla, et deautoriseerimise olemuse tõttu pole selle rakendamiseks tarvis eelteadmisi poliitikute eraelu, statistiliste andmete või ajaloo kohta, piisab hetkesündmuste kommenteerimisest. Ühtlasi leiavad uudistes aktuaalsed poliit uudised ja

sündmused rohkem kajastust kui eraelulised skandaalid jm, mistõttu võib ka meemiloo me neil teemadel soodsam olla. Lisaks on autoriteedi vähendamist võimalik keeleliselt läbi viia, kasutades vastavas kontekstis argikeele jooni, eesnime vms.

Kuna käesolevas töös on uuritud poliitikuid ja muid valitsevaid institutsioone kritiseerivaid meeme, võib neid kõiki mingil määral autoriteeti vähendavateks pidada, sest need kujutavad autoriteetseid isikuid ja üksusi karikatuuriliku pildimakro vormis. Ka Leeuweni (2007) järgi tuleneb legitiimsus sageli just tajutavast autoriteedist, mistõttu on oluline samm legitiimsuse eemaldamises autoriteedi vähendamine, eriti käsitledes ametliku institutsiooni või selle liikmete legitiimsust. See võib omakorda selgitada, miks käesolevas töös autoriteeti vähendavaid meeme enim esines.

Üheks autoriseerimise variandiks on eeskujul autoriteet (ingl *role model authority*), mis rõhutab tuntud inimeste kogemuste ja teadmiste kuulda võtmist, uskumist ja rakendamist (van Leeuwen 2007: 95–96). See tähendab, et avaliku elu tegelased toimivad õigesti ning neist tasuks eeskujul võtta. Kui aga tuntud inimese, sealhulgas poliitiku tegevus ja käitumine pole eeskujulik, näiteks ta kasutab oma ametlikes sõnavõttudes argikeelsusi, võib see mõjuda autoriteeti vähendavalt eestlaste jaoks, kelle arvates on kõige õigem kasutada standardkeelelt (Algvere 2025). Seega võib ka poliitikute keelekasutust kujutavates meemides kasutatud argikeelsusi lugeda eelkõige autoriteeti vähendavaks keeleliseks võtteks. Küll aga ei pruugi argikeelsuse kasutamine meemi sisuliselt autoriteeti vähendavaks teha, kuna seejuures tuleb arvesse võtta sisulisi viiteid ja konteksti, mis teeb meemi nt demoraliseerivaks või negatiivselt mütopoeetiliseks. Sellegipoolest võimendasid valitud keelelised võtted meemi sisu ja lisasid delegitimeerimisele uusi tasandeid, nt korruptsioonile viitav demoraliseeriv meem võis läbi poliitiku eesnime kasutuse saada ka autoriteeti eemaldava varjundi.

Töös analüüsitud meemide puhul on ilmne, et nende loojad hoiavad end kursis poliitikamaastikul toimuvaga ning vormistavad oma arvamusi poliitilistel teemadel meemiformaati sobivaks, et neid laiemal üldsusega jagada. Sarnaselt varasemate uurimuste tulemustele (Nissenbaum & Shifman 2018: 306; Boiko jt 2023: 5) on ka siinsetes meemides kujutatut parodeeritud ning positiivseid tundeid väljendatud iroonilisel või pilkaval eesmärgil. Meemide keelekasutusuurimuste järgi teevad autorid meeme luues teadlikult keelelisi valikuid (vt Kostadinovska-Stojchevska 2018; Holm 2021; Kilpeläinen 2021; Ayyaz jt 2023). Ka siin analüüsitud keelelisi võtteid sisaldanud meemide suur hulk annab aluse järeldada, et autorid kasutavad meemides visuaalse ja sisulise poole kõrval teadlikult erinevaid keelelisi võtteid, milles väljendub nende oskus neid võtteid nii omavahel kui ka multimodaalsete elementidega kombineerida, et luua mingit mõtet edasi andev üksus.

Kokkuvõte

Meemid on tänapäeva meediasuhtluses olulised multimodaalsed info vahetamise ja levitamise vahendid, milles on oluline roll ka keelekasutusel. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli kaardistada, milliseid keelelisi võtteid kasutatakse delegitimeeriva ehk legitiimsust vähendava sisuga eestikeelsetes poliitilistes meemides. Analüüsitavaks materjaliks olid Facebookist, Instagramist ja Redditist kogutud 167 internetimeemi ning nende analüüsil rakendati Theo van Leeuweni poolt eristatud nelja peamist legitimeerimisstrateegiat.

Analüüsi tulemustest ilmses, et valimi meemides esines nii autoriteedi vähendamist (67 meemis), moraalsuse vähendamist (47), negatiivset mütopoeesi (15) kui ka ratsionaalsuse eemaldamist (17). Välja kujunes omaette rühm meemidest, milles oli võrdselt kasutatud kaht strateegiat (21). 167 meemist esines keelelisi võtteid 150 meemis; keelelisest analüüsist jäi välja 17 meemi, mis moodustab kõigist uuritud meemidest umbes kümnendiku. Sellest ilmneb, et erinevate keeleliste võtetega mängitakse ka eestikeelsetes meemides ning keelekasutus on visuaali ja sisu kõrval oluline ja tihti meemides rakendatud komponent.

Nii autoriteeti, moraalsust kui ka ratsionaalsust vähendavates meemides on enim keelelise võttena kasutatud argikeele jooni (sh suulist ja netikeelt, vandesõnu jms). Selle põhjuseks võib olla argikeele joonte tekstile lisamise ja teiste võtetega kombineerimise lihtsus ning argikeele kasutuse autoriteeti vähendav kuvand Eesti avalikus ja ametlikus ruumis. Negatiivselt mütopoeetilistes ja mitut strateegiat kombineerivates meemides kasutati enim intertekstuaalsust, millega oli meemidel kujutatud poliitikuid ja erakondi kõrvutatud ajalooliste, fiktsionaalsete kui (pop)kultuuri ja kirjanduslikele tüüptegelastega.

Lisaks argikeele joontele ja intertekstuaalsusele esines strateegiate lõikes võtetena ka sõnamängu (39 meemis), pilkeloosungi (33), võõrkeele (18), eesnime ja/või viisaka pöördumise (17), võrdluse, hinnangulise sõnavara, ironia ja deminutiivtuletise kasutust (kõiki 16). Vähem kasutati võtetena hinnangulist sõnavara (14), ironiat (5), deminutiivi (3) ja lastekeelt (2). Ratsionaalsust vähendavates meemides kujunes välja *protseduurilise keele paroodia*, millega pilgati bürokraatlikku keelt. Vaid ühel korral esinenud võtteid analüüsis eraldi luubi alla ei võetud. See näitab, et kasutatud keelelised võtted olid enamjaolt strateegiateüleised ning nende rakendamine kindla delegitimeerimisstrateegia puhul sõltus meemi kontekstist ja teistest osadest, mis omakorda näitab meemiloojate oskust ja vajadust erinevates olukordades oma mõtte edasi andmiseks keelelisi võtteid rakendada. Meemides esines tihti ka mitme võtte omavahelist kombineerimist, mis illustreerib samuti meemide autorite loomingulisust.

Bakalaureusetöö piiranguna võib välja tuua selle, et kuna meemide puhul on keeruline nende autor kindlaks teha, ei saanud analüüsi kaasata meemiloojate vanust, sugu jms. Lisaks tuleb arvesse võtta, et meemi autori täpset mõtet ta loominguga võib olla keeruline mõista, mistõttu oleneb analüüs kohati tõlgendusest. Ühtlasi võib meemides olla kasutatud veel teisi keelelisi võtteid, mida selle töö valimi piiratuse tõttu ei ilmnenu.

Eestikeelsete meemide keelekasutuse uurimist saab tulevikus edasi arendada erinevatesse suundadesse. Näiteks võib keskenduda mõnele konkreetsele keelelisele võttele ning uurida selle avaldumist erineva temaatika ja funktsiooniga meemides, mitte üksnes poliitilistes meemides. Kvantitatiivselt võib uurida, mil määral keelelisi võtteid ka teistsuguse sisuga meemides kasutatakse. Uurida tasub ka meemide õigekeelsust ja selles ilmnevaid tendentse, mida võib omakorda võrrelda neti- ja argikeelega. Tänapäeva maailmas on oluline mõista keele rolli meedias, eriti sotsiaalmeedias levivas lühivormilises ja sageli üldistavas sisus, millele on laialdane ligipääs, ning seetõttu väärib eestikeelsete meemide uurimine tähelepanu ka edaspidi.

Kirjandus

- Abrams, Meyer H, Geoffrey Galt Harpham. 2014. *A Glossary of Literary Terms (Eleventh Edition)*. Stamford: Cengage learning.
- Algvere, Kristel. 2025. Täiskasvanud L1 kasutajate hoiakud oma kirjaliku eesti keele oskuse suhtes kui tõend sügavalt juurdunud keeleideoloogiast. *Eesti Ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri*, 16(2), 5–50. <https://doi.org/10.12697/jeful.2025.16.2.01>.
- Al-Issawi, Juhaina Maan, Wajed Al Ahmad, Nasaybah Walid Awajan. 2024. Linguistic and Semiotic Analysis of Memes with English and Arabic Humor Captions. *Journal of Intercultural Communication* 24(4), 115–133. <https://doi.org/10.36923/jicc.v24i4.962>.
- Allen, Brittany. 2025. Literary Hub. <https://lithub.com/why-are-we-so-obsessed-with-political-cartoons/>. (Vaadatud 19.03.2026).
- Anton, Elis-Marii. 2022. *Lühendite kasutus noorte netikeeles*. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö.
- Ayyaz, Qurat Ul Ain, Allah Wasaya Babbar, Atiya Muhammad Nawaz Bhopali, Sadaf Khan, Shahira Mukhtar, Saifullah, Muhammad Khalid Mehmood Sajid. 2024. *Memes In The Digital Age: A Sociolinguistic Examination Of Cultural Expressions And Communicative Practices Across Border*. *Educational Administration: Theory And Practice* 30(6), 1443–1455, Doi: 10.53555/kuey.v30i6.5520.
- Bao, Xiaoli. 2016. An Analysis of English Verbal Humor Based on Language Memes. *English Language and Literature Studies* 6(2). doi:10.5539/ells.v6n2p141.
- Berger, Peter L, Thomas Luckmann. 1966. *The Social Construction of Reality*. New York: Penguin Books.
- Boiko, Larysa, Nataliia Stakhniuk, Svitlana Vladyka. 2023. A comparative analysis of internet memes in English, Polish and Ukrainian: specifics, functions and language means. *Multidisciplinary Science Journal*. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0218>.
- Bouissac, Paul 2007. How to catch a meme. *Semioticon*. http://semioticon.com/virtuals/imitation/bouissac_paper.pdf.

- Britannica 2026. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/story/did-marie-antoinette-really-say-let-them-eat-cake>. (Vaadatud 27.03.2026).
- Dawkins, Richard. 1976. *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press.
- Denith, Simon. 2000. *Parody. The new critical idiom*. New York: Routledge.
- EESS. 1991. Eesti Esimene Slängi Sõnaraamat. Koost. Mai Loog. EKI Arhiiv. https://arhiiv.eki.ee/cgi-bin/sl_reg?mrks=nahhui. (Vaadatud 28.04.2026).
- EKRE kodulehekülg = <https://ekre.ee/ekre-10-kasku/>. (Vaadatud 14.04.2026).
- ERR Arhiiv 2024. Jüri Ratas lahkus Keskerakonnast ja liitub Isamaaga. Eesti Rahvusringhääling, 29.01. <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/uudised-juri-ratas-lahkus-keskerakonnast-ja-liitub-isamaaga>. (Vaadatud 16.04.2026).
- ERR. 2017. Taavi Rõivas: olen naise ees vabandanud ja "arusaamatuse lahendanud". ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 12.10. <https://www.err.ee/635944/taavi-roivas-olen-naise-ees-vabandanud-ja-arusaamatuse-lahendanud>. (Vaadatud 11.04.2026).
- ERR. 2021. Mailis Reps sai kahtlustuse omastamises. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 21.02. <https://www.err.ee/1608118351/mailis-reps-sai-kahtlustuse-omastamises>. (Vaadatud 11.04.2026).
- ERR. 2025. EKRE ja Keskerakond andsid üle umbusaldusavalduse Pärtel-Peeter Perele. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 21.07. <https://www.err.ee/1609750425/ekre-ja-keskerakond-andsid-ule-umbusaldusavalduse-partel-peeter-perele>. (Vaadatud 14.04.2026).
- ERR. 2022. Keskerakonna juhatus heitis Mihhail Stalnuhhini erakonnast välja. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 06.09. <https://www.err.ee/1608706942/keskerakonna-juhatus-heitis-mihhail-stalnuhhini-erakonnast-valja>. (Vaadatud 14.04.2026).
- ERR. 2024. Draamateater müüs suvelavastuse "Rahamaa" piletid hetkega välja. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 02.12. <https://kultuur.err.ee/1609538734/draamateater-muus-suvelavastuse-rahamaa-piletid-hetkega-valja>. (Vaadatud 16.04.2026).

ERR. 2026. Reitingud: Keskerakonna toetus toetub taas ühtsele vene valijaskonnale. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 23.01. <https://www.err.ee/1609919975/reitingud-keskerakonna-toetus-toetub-taas-uhitsele-vene-valijaskonnale>. (Vaadatud 02.05.2026).

Euroopa Ülemkogu. Euroopa Liidu Nõukogu. <https://www.consilium.europa.eu/et/infographics/energy-price-rise-since-2021/>. (Vaadatud 03.04.2026).

Euroopa Parlament. https://www.europarl.europa.eu/meps/et/124696/ANDRUS_ANSIP/history/9. (Vaadatud 15.04.2026).

Financial Times. [ft.com. https://www.ft.com/content/e244a251-4bb1-439a-8c35-2cdabdc2f880](https://www.ft.com/content/e244a251-4bb1-439a-8c35-2cdabdc2f880). (Vaadatud 12.04.2026).

Folklore. [Folklore.ee. https://www.folklore.ee/justkui/sonastik/index.php?f=2&f1=2&f2=11&m=18508&id=18527](https://www.folklore.ee/justkui/sonastik/index.php?f=2&f1=2&f2=11&m=18508&id=18527). (Vaadatud 11.04.2026).

Hennoste, Tiit 2023. Suuline keel. – Eesti grammatika. Toim. Helle Metslang. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 977–1181.

Hvass Holm, Cille. 2021. What Do You Meme? The Sociolinguistic Potentials of Internet Memes. *Leviathan: Interdisciplinary Journal in English* 7.

Ivan, Alexandra Maria. 2023. Internet slang and memes used for learning: a case study. Proceedings of the 11th International Conference *Synergies in Communication*. Bucharest, Romania.

Joa, Vahur. 2020. "Ma olin paugu otsas, kui puu käis": värvika elusaatusega noore naise elu on käinud üle kivide ja kändude. *Kroonika*, <https://kroonika.delfi.ee/artikkel/91316555/ma-olin-paugu-otsas-kui-puu-kais-varvika-elusaatusega-noore-naise-elu-on-kainud-ule-kivide-ja-kandude>. (Vaadatud 11.04.2026).

Jupiter. ERR. Eesti Rahvusringhääling. Valimisstudio, 01.03.2023. <https://jupiter.err.ee/1608888248>. (Vaadatud 15.04.2026).

Justiits- ja digiministeerium. Mis on korrupsioon? <https://www.korrupsioon.ee/>. (Vaadatud 12.04.2026).

Kase, Taavet. 2017. *Alkoholi reklaamide keelekasutus*. Tartu Ülikool. Bakalaureusetöö.

Kasik, Reet. 2015. Sõnamoodustus. *Eesti keele varamu I*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kelomees, Herman. 2022. Noorsotsid lähevad omavahel kohtusse. Partei viisaka juhivahetuse taustal toimub inetu sisesõda. Delfi, 06.02. <https://www.delfi.ee/artikkel/95835011/noorsotsid-lahevad-omavahel-kohtusse-partei-viisaka-juhivahetuse-taustal-toimub-inetu-sisesoda>. (Vaadatud 14.04.2026).

Kilpeläinen, Mikko. 2021. 'Memeingful' Language. *Sociolinguistic Analysis on Internet Memes*. Ida-Soome Ülikool. Magistritöö.

Know Your Meme. 2025. Colorized History. <https://knowyourmeme.com/memes/colorized-history>. (Vaadatud 07.05.2026).

Know Your Meme. 2024a. Drakeposting. <https://knowyourmeme.com/memes/drakeposting>. (Vaadatud 14.04.2026).

Know Your Meme. 2021. I'm Gonna Do What's Called a Pro Gamer Move. <https://knowyourmeme.com/memes/im-gonna-do-whats-called-a-pro-gamer-move>. (Vaadatud 14.04.2026).

Know Your Meme. 2024b. "Het!" / "No!" Poster. <https://knowyourmeme.com/memes/%D0%BD%D0%B5%D1%82-no-poster>. (Vaadatud 20.04.2026).

Korkus, Mari-Liis. 2023. N33D KR1NGL1D L11GU74J4D & R4PU74J4D. ERR kultuur. Eesti Rahvusringhääling. <https://kultuur.err.ee/1609099634/mari-liis-korkus-n33d-kr1ngl1d-l11gu74j4d-r4pu74j4d>. (Vaadatud 12.04.2026).

Kostadinovska-Stojechevska, Bisera, Elena Shalevska. 2018. Internet Memes and their Sociolinguistic Features. *European Journal of Literature, Language and Linguistic Studies* 2(4).

Krjukov, Aleksander, Urmet Kook, Uku Toom, Merilin Pärli. 2024. Kiik kaalub Keskerakonnast lahkumist ja sotsidega liitumist. Postimees, 04.01.

- <https://www.err.ee/1609211575/kiik-kaalub-keskerakonnast-lahkumist-ja-sotsidega-liitumist>. (Vaadatud 14.05.2026)
- Kuusik, Aet. 2025. Vaenusõna *pede* muutuv roll. *Ariadne Lõng: Soouuringute ajakiri* 21, 32–64.
- Laineste, Liisi, Piret Voolaid. 2016. Laughing across borders: Intertextuality of internet memes. *European Journal of Humor Research* 4(4), 26–49.
- Leech, Geoffrey 1983. Principles of pragmatics. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315835976>.
- Lepik, Kamilla Selina. 2021. *End poliitiliselt mitteaktiivseteks pidavate Eesti 16 – 18aastaste noorte seisukohad noorte poliitilise aktiivsuse ja seoste kohta*. Tallinna Ülikool. Magistritöö.
- Lilenko, Vladimir. 2013. *Word-formation and semantic mechanisms in English internet slang and memes creation and its impact on the Russian language*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž. Bakalaureusetöö.
- Loonde, Ele. 2018. Internetimeemid EKRE poliitilises kommunikatsioonis. *Acta Semiotica Estica XV*. Koost. ja toim. Silvi Salupere, Ott Puumeister, Heike Olmre.
- Lotman, Mihhail. 2020. Kui sügav on süvariik? ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling. <https://www.err.ee/1107482/mihhail-lotman-kui-sugav-on-suvariik>. (Vaadatud 17.03.2026).
- Lutsar, Irja. 2024. Irja Lutsar: vaksineerimistest loobumine oleks ennatlik ja katastroofiliste tagajärgedega. Eesti200, 05.05. <https://eesti200.ee/irja-lutsar-vaksineerimistest-loobumine-oleks-ennatlik-ja-katastroofiliste-tagajargedega/>. (Vaadatud 20.04.2026).
- McCulloch, Gretchen. 2019. *Because Internet. Understanding the New Rules of Language*. New York: Riverhead Books.
- Metslang, Helle. 2023. Sissejuhatus lausegrammatikasse. Helle Metslang (toim), *Eesti keele grammatika*. 471–503. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Mikkelson, Barbara. 2001. Is the Bloody Mary Story True? Fact Check. Snopes. <https://www.snopes.com/fact-check/bloody-mary-story/>. (Vaadatud 17.03.2026).

- Milner, Ryan M. 2012. *The World Made Meme: Discourse and Identity in Participatory Media*. Kansase Ülikool. Doktoritöö.
- Mohamed, Ali 2026. Legitimizing and De-legitimizing Wars in the News: A Critical Discourse Analysis of the International Coverage of the Ukraine and Gaza War Declarations. *International Journal of Educational Sciences and Arts* 5(1), 94–117. [10.59992/IJESA.2026.v5n1p3](https://doi.org/10.59992/IJESA.2026.v5n1p3).
- Mooste, Kertu. 2022. Värske justiitsminister Lea Danilson-Järg: uuesti ma end koroona vastu ei vaksineeriks, aga vaktsiinivastane ma pole. Delfi, 15.07. <https://www.delfi.ee/artikkel/120036498/intervjuu-varske-justiitsminister-lea-danilson-jarg-uuesti-ma-end-koroona-vastu-ei-vaksineeriks-aga-vaktsiinivastane-ma-pole>. (Vaadatud 02.04.2026).
- Nissenbaum, Asaf, Limor Shifman. 2018. *Journal of Computer-Mediated Communication* 23, 294–310.
- O'Reilly, Louise. 2024. „Let them eat cake“ just sparked another revolution in 2024. Cultural Inclusion, Diversity and Equity in Business. <https://louiseoreilly.com.au/2024/05/16/let-them-eat-cake-just-sparked-another-revolution-in-2024/>. (Vaadatud 16.03.2026).
- Otsmaa, Margitta. 2023. Isamaa ja Keskerakond on maksude teemal eriarvamusel. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling 30.03. <https://www.err.ee/1608931502/isamaa-ja-keskerakond-on-maksude-teemal-eriarvamusel>. (Vaadatud 16.04.2026).
- Pajusalu, Karl. 2018. Peamurded: põhjaeesti ja lõunaeesti. Tiit Hennoste (toim), *Eesti murded ja kohanimed*. 77–84. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Postimees. 2023. Kallas: õpetajana oleks ma streigi teemal raske valiku ees. Postimees. Haridus, 09.11. <https://haridus.postimees.ee/7894100/kallas-opetajana-oleks-ma-streigi-teemal-raske-valiku-ees>. (Vaadatud 31.03.2026).
- Postimees. 2022. Prantsuse meedia: Eesti eurosaadik nimetas Strasbourgi ööklubi töötajat «neegriks» ja «ahviks». <https://www.postimees.ee/7517512/prantsuse-meedia-estti-eurosaadik-nimetas-strasbourgi-ooklubi-tootajat-neegriks-ja-ahviks>. Postimees, 07.05. (Vaadatud 11.04.2026).

- Postimees. 2021b. Reformierakond võttis Venemaa koosseisu kuulumise parandusettepaneku tagasi. <https://www.postimees.ee/7151694/reformierakond-vottis-venemaa-koosseisu-kuulumise-parandusettepaneku-tagasi>. Postimees, 09.01. (Vaadatud 20.04.2026).
- Pulk, Margaret. 2012. *Noorte slängisõnavara internetis*. Pärnumaa noorte teadustööd, III vihik. Koost. Monika Übner. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž.
- Raiste, Anne. 2023. 2024: opositsioon prognoosib võimuliidu lagunemist, koalitsioon lubab jätkata. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 26.12. <https://www.err.ee/1609205044/2024-opositsioon-prognoosib-voimuliidu-lagunemist-koalitsioon-lubab-jatkata>. (vaadatud 16.04.2026).
- Randlaid, Sven. 2021. Palk liiga väike? Saatejuht avastas äpitakso rooli tagant rahvasaadik Martin Repinski. Postimees, 29.11. <https://www.postimees.ee/7397057/palk-liiga-vaike-saatejuht-avastas-apitakso-rooli-tagant-rahvasaadik-martin-repinski>. (Vaadatud 14.05.2026).
- Rezeki, Tri Indah, Mulyadi, Amrin Saragih, Rusdi Noor Rosa. 2026. A linguistic Framing of (De-)legitimization Strategies in Political Memeification. *Theory and Practice in Language Studies* 16(2), 551–562. doi: <https://doi.org/10.17507/tpls.1602.21>.
- Riigikogu. 2023. Uuring: ligi 40% inimestest peab e-valimisi ebausaldusväärseks. Fraktsioonide pressiteated, 05.06. <https://www.riigikogu.ee/fraktsioonide-teated/eesti-konservatiivse-rahvaerakonna-fraktsioon/uuring-ligi-40-inimestest-peab-e-valimisi-ebausaldusvaarseks/>. (Vaadatud 12.04.2026).
- Riigikogu. Muudatusettepanekud.
<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/muudatusettepanekud/fe6560a9-3571-4271-a054-f8a6bbb75acb/Riigikogu%20otsus%20Rahvah%C3%A4%C3%A4letuse%20korraldamine%20abielu%20m%C3%B5iste%20k%C3%BCsimuses/>. (Vaadatud 15.04.2026).
- Riigikogu. 2021. Riigikogu ei avaldanud peaminister Kaja Kallasele umbusaldust. Pressiteated, 16.06. <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/taiskogu/riigikogu-ei-avaldanud-peaminister-kaja-kallasele-umbusaldust/>. (Vaadatud 20.04.2026).
- Riigi Teataja. riigiteataja.ee. <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>. (Vaadatud 20.04.2026).

- Ross, Andrew S, Damian J. Rivers 2017. Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimization of the 2016 U.S Presidential candidates. *Discourse, Context and Media*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.dcm.2017.01.001>.
- Rudi, Hanneli. 2026. Keeleteadlane: ropendamine annab vabanemise tunde. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 15.03. <https://www.err.ee/1609968167/keeteadlane-ropendamine-annab-vabanemise-tunde>. (Vaadatud 01.05.2026).
- Sarapuu, Kathy. 2008. Suhtlustasandi tähendused ajalehtede juhtkirjades. *Tekstid ja taustad V. Meediatekstide analüüs ja selle sotsiokultuurilised taustad*. 100–188. Toim. Reet Kasik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Shifman, Limor. 2014. *Memes in Digital Culture*. Massachusetts Institute of Technology Press.
- Sikorskii, Sergei, Maria Luisa Carrió-Pastor & Giovanni Garofalo. 2026. Cross-Linguistic Delegitimization of Women Leaders in Online Political Discourse. *Corpus Pragmatics* 10(18). <https://doi.org/10.1007/s41701-025-00221-5>.
- Simson, Priit. 2018. Peaminister Jüri Ratas valitsuse alkoholipoliitikast: tunnustan Jevgeni Ossinovski tööd. Delfi, 04.03. <https://www.delfi.ee/artikkel/81302541/video-peaminister-juri-ratas-valitsuse-alkoholipoliitikast-tunnustan-jevgeni-ossinovski-tood>. (Vaadatud 21.04.2026).
- Spilioti, Tereza. 2019. The weirding of English, trans-scripting, and humour in digital communication. *World Englishes* 1–13. doi:10.1111/weng.12450.
- Sõnaveeb. 2026a. *kutt*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kutt/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026b. *davai*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/davai/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026c. *loosung*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/loosung/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).

- Sõnaveeb. 2026d. *peresõbralik*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/peres%C3%B5bralik/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026e. *tongis*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/tongis/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026f. *sõnamäng*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/s%C3%B5nam%C3%A4ng/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026g. *jura*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/jura/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026h. *plebei*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/plebei/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026i. *süvariik*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/s%C3%BCvariik/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Sõnaveeb. 2026j. *tüüptegelane*. EKI ühendsõnastik 2026. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/t%C3%BC%C3%BCptegelane/1/est>. (Vaadatud 05.05.2026).
- Zanette, Maria Carolina. 2018. Intertextual virality and vernacular repertoires: internet memes as objects connecting different online worlds. *Journal of Business Management* 59(3), 157–169. <https://doi.org/10.1590/S0034-759020190302>.
- Terzyan, Aram. 2025. Justifying War: Putin’s Legitimation Strategies for the Invasion of Ukraine. *Journal of international Eastern European Studies* 7(2), 245–267.
- Toom, Uku. 2020. Opositsioon esitas abielureferendumi eelnõule 9300 muudatusettepanekut. ERR uudisteportaal. Eesti Rahvusringhääling, 30.12. <https://www.err.ee/1223041/opositsioon-esitas-abelureferendumi-eelnoule-9300-muudatusettepanekut>. (Vaadatud 15.04.2026).

- Vaara, Eero. 2014. Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: Discursive legitimation strategies and their ideological underpinnings. *Discourse and Society*, 25(4), 500-518. doi: 10.1177/0957926514536962.
- Van Dijk, Teun A. 2005. Ideoloogia: multidistsiplinaarne käsitus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Van Dijk, Teun A. 2003. Political discourse and ideology. *Doxa Comunicación: Interdisciplinary Journal of Communication and Social Sciences*, 207–225. DOI:10.31921/doxacom.n1a12.
- Van Leeuwen, Theo. 2007. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication* 1(91), 91–112.
- Vasli, Karoliina. 2021. Korruptsiooniskandaal Porto Franco ümber: kahtlusalused on teiste seas Mihhail Korb, Hillar Teder ja Kersti Kracht. Delfi Ärileht, 12.01. <https://arileht.delfi.ee/artikkel/92236457/video-ja-blogi-korruptsiooniskandaal-porto-franco-umber-kahtlusalused-on-teiste-seas-mihhail-korb-hillar-teder-ja-kersti-kracht>. (Vaadatud 20.04.2026).
- Vásquez, Camilla, Erhan Aslan. 2021. „Cats be outside, how about meow”: Multimodal humor and creativity in an internet meme. *Journal of Pragmatics* 171, 101–117. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.10.006>.
- Verschik, Anna. 2004. Koodivahetus meil ja mujal. *Keel ja Kirjandus* 1, 25–45.
- Vihman, Virve-Anneli, Kristiina Praakli, Maarja-Liisa Pilvik, Mari-Liis Korkus. 2022. Kas noored on inglise keelega *obsessed*? Millest räägivad korpusandmed? *Philologia Estonia Tallinnensis*. DOI: <https://doi.org/10.22601/PET.2022.07.11>.
- Vogelberg, Krista. 2007. Viisakus ja võim. Ettekanne 18.05.2007 Tartu Ülikooli J. V. Veski auditoriumis. (<https://www.emakeeleselts.ee/uritused/ettekandekoosolekud-ja-konverentsid/keeleline-viisakus/>).

Linguistic techniques in de-legitimizing Estonian-language memes.

Summary

Memes are important multimodal tools of information exchange and distribution in contemporary media communication, in which language use also plays a significant role. The aim of this bachelor's thesis was to map the linguistic devices used in Estonian political memes containing delegitimizing content, that is, content aimed at reducing legitimacy. The material analysed consisted of 167 internet memes collected from Facebook, Instagram, and Reddit, and their analysis was based on the four main legitimation strategies distinguished by Theo van Leeuwen.

The selected memes depicted or mentioned Estonian politicians, political parties, or the government in a negative light and were classified as delegitimizing if they undermined the target's authority, morality, rationality, or compared them negatively to historical or fictional figures. The study combined qualitative critical discourse analysis with quantitative methods. First, each meme was categorized according to Theo van Leeuwen's delegitimization strategies: deauthorization, demoralization, derationalization, and negative mythopoesis, while some memes combined multiple strategies. The analysis then identified linguistic devices used in the memes, such as slang, colloquial language, intertextuality, wordplay, irony, and foreign-language expressions. Metadata including the meme text, publication date, platform, and source account were also recorded in an Excel database.

The results of the analysis revealed that the sampled memes included de-authorization (in 62 memes), moral devaluation (40), negative mythopoesis (14), and de-rationalization (13). A separate group also emerged consisting of memes in which two strategies were used equally. Of the 167 memes, linguistic devices appeared in 150 memes, while 17 memes were excluded from the linguistic analysis, constituting approximately one tenth of all the memes studied. This demonstrates that various linguistic devices are used in Estonian-language memes and that language use, alongside visuals and content, is an important and frequently utilized component of memes.

In memes reducing authority, morality, and rationality alike, colloquial language features (including spoken and internet language, swear words, etc.) was the most frequently used linguistic device. One possible reason for this may be the flexibility of incorporating colloquial features into texts and combining them with other devices, as well as the perception of colloquial language as authority-reducing in Estonian public and official discourse. In

negatively mythopoetic memes and memes combining multiple strategies, intertextuality was used most frequently, through which politicians and political parties were compared to historical, fictional, as well as (pop)cultural characters and literary archetypes.

In addition to colloquial language features and intertextuality, the strategies also included linguistic devices of wordplay (39 memes), mocking slogans (33), foreign language use (18), first name usage and/or polite forms of address (17), comparisons, evaluative vocabulary, irony, and diminutive derivation (16 each). Less frequently used devices included evaluative vocabulary (13), irony (5), diminutives (3), and child language (2). In memes reducing rationality, a device of *parody of procedural* language emerged, through which bureaucratic language was mocked. Devices appearing only once were not analysed separately. This indicates that the linguistic devices used generally transcended specific strategies, and that their application within a particular delegitimization strategy depended on the context and other elements of the meme, which in turn demonstrates meme creators' skill and need to employ linguistic devices to convey their message in different situations. Memes also frequently combined multiple devices, further illustrating the creativity of their authors.

One limitation of this bachelor's thesis is that, because it is difficult to identify the authors of memes, factors such as the meme creators' age and gender could not be included in the analysis. In addition, it must be considered that the precise intention of the meme author behind their creation may be difficult to determine, meaning that the analysis is at times dependent on interpretation. Furthermore, memes may contain additional linguistic devices and employ them in other ways that did not emerge due to the limited scope of the sample used in this study.

Research on language use in Estonian-language memes can be further developed in several directions in the future. For example, future studies could focus on a specific linguistic device and examine its manifestation in memes with different themes and functions, rather than only political memes. Quantitative research could also investigate the extent to which linguistic devices are used in memes with other types of content. The orthographic correctness of memes and the tendencies manifested within it would also merit further study, which could in turn be compared with internet and colloquial language. In the contemporary world, it is important to understand the role of language in media, especially in short-form and often generalising content disseminated through social media, which is widely accessible, and therefore the study of Estonian-language memes deserves continued attention in the future.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lene Tiinas,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Keelelised võtted delegitimeeriva sisuga poliitilistes meemides“, mille juhendajad on Andra Annuka-Loik ja Piret Upser, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.